

Vissa frågor om regional utvecklingspolitik

Sammanfattning

Utskottet behandlar i betänkandet 126 motionsyrkanden rörande olika frågor inom den regionala utvecklingspolitiken. Bland annat behandlas yrkanden om regionala tillväxtprogram, kapitalförsörjning, återförande av del av vattenkraftsvinsterna, utlokalisering av statlig verksamhet, servicefrågor samt landsbygds- och skärgårdsfrågor. Samtliga motioner avstyrks av utskottet.

I fråga om regionala tillväxtprogram avstyrker utskottet motionsyrkandena med hänvisning till pågående arbete. I en reservation (m, fp, kd, c) förordas att underifrånperspektivet ges en ökad vikt. När det gäller kapitalförsörjning anser utskottet att samtliga motionsyrkanden bör avslås av riksdagen bl.a. mot bakgrund av det nyligen införda företagarlånet. I en reservation (m, fp, kd, c) tillstyrks motioner som skisserar olika lösningar för att förbättra kapitalförsörjningen och föreslås en ny utredning för att allsidigt belysa riskkapitalförsörjningen på landsbygden. I en annan reservation (mp) framhålls att kapitalförsörjning via lokala banker/börser kan vara ett intressant alternativ.

Vidare avstyrker utskottet motionsyrkanden om återföring av del av vattenkraftsvinsterna till de producerande regionerna eller om en utredning av ett sådant system; utskottet hänvisar till gällande principer för statens budgethantering. I en reservation (kd, v, c, mp) begärs att en ny utredning tillsätts för att studera frågan om vilken metod som lämpligen kan användas för att återföra en del av vattenkraftsvinsterna.

När det gäller utlokalisering av statlig verksamhet bör riksdagen avslå samtliga motionsyrkanden med hänvisning till att nu gällande riktlinjer för utlokalisering bör följas, anser utskottet. I en motivreservation (fp, kd) förutsätts att det pågående utredningsarbetet om utlokalisering också inkluderar samhällsekonomiska konsekvenser av olika lokaliseringsmönster. I en annan reservation (v, mp) krävs en långsiktig och strategisk plan för omlokalisering av statlig verksamhet, medan det i en tredje reservation (c) förordas en planering som utgår från att 50 000 arbetstillfällen skall utlokaliseras från Stockholmsområdet under en femårsperiod.

Samtliga motioner gällande kommersiell och offentlig service avstyrks av utskottet, också det med hänvisning till vidtagna och pågående åtgärder. I en reservation (m, fp, kd, c) föreslås att idén med lokala servicepunkter utreds och att statliga upphandlingsförfaranden i ökad utsträckning bör gynna lokala, alternativa serviceproducenter.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår de väckta motionerna med inriktning på landsbygds- och skärgårdsfrågor med hänvisning till beslutade åtgärder och pågående utredningsarbete. Regeringens politik på området, hävdas det i en reservation (m, fp, kd, c), är alltför inriktad på användande av riktade bidrag i stället för att skapa förutsättningar för lokal utveckling i landsbygds- och skärgårdsområden genom tillhandahållande av grundläggande service och gott företagsklimat.

Slutligen avstyrker utskottet samtliga motioner med krav på åtgärder i specifika län och regioner. Utskottets principiella inställning är att insatser som begärs för olika delar av landet skall prövas inom ramen för de möjligheter som av riksdag och regering anförtros regionala organ och statliga myndigheter.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning	8
Utskottets överväganden	9
Vissa bakgrundsfrågor.....	9
Motionerna	9
Vissa kompletterande uppgifter.....	10
Utskottets ställningstagande	14
Regionala tillväxtprogram.....	15
Motionerna	15
Vissa kompletterande uppgifter.....	16
Utskottets ställningstagande	19
Kapitalförsörjning	20
Motionerna	20
Vissa kompletterande uppgifter.....	22
Utskottets ställningstagande	25
Lokal utveckling.....	26
Motionerna	26
Vissa kompletterande uppgifter.....	27
Utskottets ställningstagande	31
Återförande av del av vattenkraftsvinsterna	32
Motionerna	32
Vissa kompletterande uppgifter.....	32
Utskottets ställningstagande	34
Utlokalisering av statlig verksamhet	35
Motionerna	35
Vissa kompletterande uppgifter.....	38
Utskottets ställningstagande	40
Servicefrågor.....	42
Motionerna	42
Vissa kompletterande uppgifter.....	44
Utskottets ställningstagande	47
Landsbygds- och skärgårdsfrågor	48
Motionerna	48
Vissa kompletterande uppgifter.....	51
Utskottets ställningstagande	55
Utvecklingen i län och regioner	56
Motionerna och vissa kompletterande uppgifter	56
Utskottets ställningstagande	61

Reservationer.....	62
1. Regionala tillväxtprogram (m, fp, kd, c).....	62
2. Kapitalförsörjning (m, fp, kd, c).....	63
3. Kapitalförsörjning (mp).....	64
4. Lokal utveckling (m, fp, kd, c)	65
5. Återförande av del av vattenkraftsvinsterna (kd, v, c, mp).....	66
6. Utlokalisering av statlig verksamhet (fp, kd – motiv.).....	66
7. Utlokalisering av statlig verksamhet (m, fp, kd, c).....	67
8. Utlokalisering av statlig verksamhet (c)	68
9. Servicefrågor (m, fp, kd, c).....	69
10. Landsbygds- och skärgårdsfrågor (m, fp, kd, c).....	69
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag.....	72

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Vissa bakgrundsfrågor

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N336, 2002/03:N343 yrkandena 4 och 5, 2002/03:N345 yrkande 24, 2002/03:N362 yrkandena 1, 3 och 4, 2002/03:N398 yrkande 6 och 2002/03:N399 yrkande 1.

2. Regionala tillväxtprogram

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MI428 yrkande 10, 2002/03:N267 yrkande 18, 2002/03:N302 yrkande 4, 2002/03:N393 yrkande 2 och 2002/03:N398 yrkande 1.

Reservation 1 (m, fp, kd, c)

3. Kapitalförsörjning

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fi237 yrkande 2, 2002/03:N274, 2002/03:N280 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N302 yrkandena 7, 8, 12 och 13, 2002/03:N307 yrkande 1, 2002/03:N324 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N344 yrkande 2, 2002/03:N345 yrkande 16, 2002/03:N362 yrkande 7 och 2002/03:N373.

Reservation 2 (m, fp, kd, c)

Reservation 3 (mp)

4. Lokal utveckling

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N207 yrkande 6, 2002/03:N224, 2002/03:N244, 2002/03:N361 och 2002/03:N364.

Reservation 4 (m, fp, kd, c)

5. Återförande av del av vattenkraftsvinsterna

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N205, 2002/03:N210, 2002/03:N246, 2002/03:N259, 2002/03:N290, 2002/03:N302 yrkande 15, 2002/03:N325 och 2002/03:N345 yrkande 15.

Reservation 5 (kd, v, c, mp)

6. Utlokalisering av statlig verksamhet

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Kr203, 2002/03:N203, 2002/03:N213, 2002/03:N232, 2002/03:N235 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N238 yrkandena 1–3, 2002/03:N266 yrkande 4, 2002/03:N267 yrkande 16, 2002/03:N279, 2002/03:N308 yrkande 1, 2002/03:N309, 2002/03:N318, 2002/03:N332 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N342 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N343 yrkande 2, 2002/03:N345 yrkande 7, 2002/03:N363, 2002/03:N370, 2002/03:N379, 2002/03:N384 och 2002/03:N386.

Reservation 6 (fp, kd) – motiv.

Reservation 7 (v, mp)

7. Servicefrågor

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N267 yrkande 11, 2002/03:N275, 2002/03:N302 yrkande 10, 2002/03:N304 yrkande 11, 2002/03:N307 yrkande 10, 2002/03:N313, 2002/03:N319, 2002/03:N320, 2002/03:N326, 2002/03:N341 yrkandena 1–3 och 5, 2002/03:N345 yrkande 5, 2002/03:N376 och 2002/03:N398 yrkande 2.

Reservation 9 (m, fp, kd, c)

8. Landsbygds- och skärgårdsfrågor

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ429 yrkande 12, 2002/03:N241, 2002/03:N254, 2002/03:N265 yrkande 1, 2002/03:N267 yrkandena 1 och 19, 2002/03:N270 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N307 yrkandena 6–8, 2002/03:N317, 2002/03:N323, 2002/03:N329, 2002/03:N343 yrkande 7, 2002/03:N345 yrkandena 1–3, 2002/03:N362 yrkande 2, 2002/03:N372 och 2002/03:N381.

Reservation 10 (m, fp, kd, c)

9. Utvecklingen i län och regioner

Riksdagen avslår

a) motionerna 2002/03:T377 yrkande 1, 2002/03:N236, 2002/03:N255, 2002/03:N340 yrkande 1, 2002/03:N346 yrkandena 1 och 2 och 2002/03:N353 (Skåne/Öresundsregionen),

b) motionerna 2002/03:N243, 2002/03:N252, 2002/03:N253, 2002/03:N256 och 2002/03:N282 (Kalmar län),

c) motion 2002/03:N294 (Gotland),

d) motionerna 2002/03:N305 yrkande 1, 2002/03:N385 och 2002/03:N397 yrkande 5 (Stockholmsregionen),

e) motionerna 2002/03:N347 yrkande 1 och 2002/03:N358 (Mälardalen),

f) motion 2002/03:N265 yrkande 6 (Värmland och Dalsland),

g) motionerna 2002/03:N257 och 2002/03:N380 (Norrland).

Stockholm den 16 april 2003

På näringsutskottets vägnar

Marie Granlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Marie Granlund (s), Mikael Odenberg (m), Ingegerd Saarinen (mp), Nils-Göran Holmqvist (s), Eva Flyborg (fp), Sylvia Lindgren (s), Ann-Marie Fagerström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Ulla Löfgren (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Åsa Torstensson (c), Anne Ludvigsson (s), Stefan Hagfeldt (m), Reynoldh Furustrand (s), Nyamko Sabuni (fp), Lars Lindén (kd) och Gunilla Wahlén (v).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas 83 motioner från allmänna motionstiden om vissa regionala utvecklingsfrågor.

Upplýsningar och synpunkter i ärendet har inför utskottet lämnats av företrädare för Föreningen Sveriges Vattenkraftskommuner. Vidare har Inlandsdelegationens ordförande Tord Andnor m.fl. lämnat information om delegationens verksamhet. Utskottet har vid en studieresa till Oslo i mars 2003 fått information om norska förhållanden när det gäller regional utvecklingspolitik. Bland annat informerades utskottet av statssekreteraren Morten Andreas Meyer på Kommunal- och regionaldepartementet samt av Näringskommittén inom Stortinget.

Utskottets överväganden

Vissa bakgrundsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med hänvisning till pågående arbete avslå motionsyrkanden om arbetsmarknadsregioner, jämställdhet m.m.

Motionerna

I motion 2002/03:N336 (s) begärs att regeringen tillsätter en utredning i syfte att forma en politik som ger stöd åt utvecklingen av de medelstora städerna runt om i landet. En sådan politik måste innehålla satsningar på infrastruktur, utbildning, regionalpolitiskt utvecklingsstöd, ökat självbestämmande i regionerna över statliga stödåtgärder samt sänkt fastighetsskatt, anser motionären.

I motion 2002/03:N362 (s) framhålls att det aldrig kan accepteras att inte alla invånare i hela landet har tillgång till grundläggande service oberoende av bostadsort. Därför måste skatteutjämningsystemet mellan kommuner och landsting värnas. Vidare påpekar motionärerna att fungerande arbetsmarknadsregioner stärker förutsättningarna för tillväxt. Samarbetet på kommunnivå inklusive möjligheterna till arbetspendling måste utvecklas. Det kommer att bli svårare att rekrytera nyckelpersoner inom vården, skolan och industrin, varnar motionärerna för. Därför är det angeläget att med kraft förbättra förutsättningarna för att kunna rekrytera personal.

I motion 2002/03:N398 (s) anføres att erfarenheter visar att arbetsmarknader fungerar bättre ju större de är. Såväl de arbetssökandes som arbetsgivarnas möjligheter att hitta rätt arbete respektive rätt person ökar på en sådan arbetsmarknad. Enligt motionärerna är det av yttersta vikt att skapa arbetstillfällen för de högskoleutbildade i städer men också på landsbygden.

Enligt motionärerna bakom motion 2002/03:N399 (s) behöver Sverige utveckla starka regioner för att klara den tilltagande globala konkurrensen. Regionen som drivkraft behöver prioriteras i stat och kommun. Stockholmsregionen bör ses som en del av en framväxande Mälarenregion. Allt fler arbetspendlar allt längre i Mälardalen, vilket gör att arbetsmarknaderna växer ihop, påpekar motionärerna. De framhåller att de goda kommunikationerna ger möjlighet till ett friare val av etableringsort men också en bredare bas för rekrytering av arbetskraft.

I motion 2002/03:N343 (c) hävdar motionärerna att självbestämmandet i regionerna måste få öka. Skattesystemet bör utformas så att kommunerna får behålla mer av sin skattebas, och vattenkraften bör generera inkomster där den produceras, anser motionärerna.

Vidare är jämställdheten viktig för de mindre städernas och landsbygdens framtid. Fler kvinnliga företagare måste få möjlighet att förverkliga sina

affärsidéer, och lönerna bör höjas i kvinnodominerade yrken, framhåller motionärerna.

I Centerpartiets motion 2002/03:N345 (c) betonas att det måste finnas ett könsperspektiv på all regionalpolitik. För att kvinnor, men även ungdomar, invandrare och funktionshindrade, skall få ökat inflytande över utvecklingsarbetet är det enligt motionärerna nödvändigt att kontinuerligt utvärdera och följa upp utvecklingen i regioner, kommuner och lokala utvecklingsgrupper. Inte minst har offentliga aktörer ett stort ansvar för att jämställdhetsarbetet utvärderas.

Vissa kompletterande uppgifter

Den nya regionala utvecklingspolitiken lades fast av riksdagen hösten 2001 (prop. 2001/02:4, bet. 2001/02:NU4). En utgångspunkt är att varje region skall utvecklas utifrån sina förutsättningar. Målet för politiken är väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner med en god service i alla delar av landet. Med väl fungerande arbetsmarknadsregioner avses att de är så attraktiva för människor och företag att det är möjligt att ta till vara den potential och livskraft som finns i alla regioner. Med hållbar avses att politiken skall bidra till att nuvarande och kommande generationer kan erbjudas sunda ekonomiska, sociala och ekologiska förhållanden. Politiken skall därmed bidra till att öka den ekonomiska tillväxten i alla lokala arbetsmarknadsregioner (LA-regioner) för att därigenom öka den nationella tillväxten.

LA-regionerna är ett funktionellt begrepp eftersom det återspeglar det område inom vilket människor bor och arbetar. Övrig statistik som finns på kommunnivå eller lägre (och således kan aggregeras till LA-regioner) är bl.a. statistik över bostäder och byggande, sysselsättning, löner, inkomster, förädlingsvärden, näringsverksamhet, lantbruk, naturresurshushållning, offentlig ekonomi, socialtjänst och utbildning. Uppföljning med hjälp av jämförelser och nyckeltalsmätning underlättas därmed.

De flesta LA-regioner kommer att få se sin befolkning minska, samtidigt som andelen äldre ökar. Kostnaderna för framför allt äldreomsorgen kan förväntas stiga. En LA-region av Stockholms storlek kan i stort sett klara strukturomvandlingsprocessen själv, medan en liten LA-region i högre utsträckning är beroende av regionförstoring och en ökad rörlighet mellan regionerna. Den lokala dynamiken hänger också samman med att regionerna ömsesidigt kan stödja varandra när det gäller tillgång till specialiserade arbetsmarknader, utbildning, transporter, pendlingsmöjligheter osv.

Det kan i detta sammanhang nämnas att en delegation tillsattes år 2002 för att medverka till att långsiktigt stärka en hållbar regional utveckling inom de mest utsatta lokala arbetsmarknadsregionerna i norra Sveriges inland (dir. 2002:15). Detta skall ske i dialog med centrala, regionala och lokala aktörer. En första rapport utmynnade i slutsatserna att tillgängliga resurser används på ett alltför splittrat sätt och att det finns en stor outnyttjad potential inom verkstadsindustrin, tränäringen och besöksnäringen. Delegationens uppdrag skall vara avslutat senast i slutet av år 2004.

Frågan om att kvalificerad arbetskraft saknas i många mindre LA-regioner har behandlats av en utredning om rörlighetsstimulanser (dir. 2002:80). Uppdraget (särskild utredare: generaldirektör Jörgen Andersson) slutredovisades i början av april 2003 genom betänkandet Ökad rörlighet för sysselsättning och tillväxt (SOU 2003:37). I betänkandet visas att arbetsmarknadsrelaterade flyttningar – bortsett från arbetspendling – har minskat under de senaste decennierna. De flyttningsbidrag som i dag lämnas inom arbetsmarknadspolitiken utgör inte tillräckliga stimulanser för att påverka människors val att flytta eller pendla. Bidragen stöder i stället i stor utsträckning flyttningar som skulle ha ägt rum även utan flyttningsbidrag. Utredningen föreslår därför att pendlingsstöden förstärks, att skattegynnade tjänster införs i delar av de nationella stödområdena (efter prövning av Länsarbetsnämnderna i varje enskilt fall) och att nuvarande ersättningar för tillträdesresa, bohagstransport och start-hjälp tas bort. Både pendlingsbidragen och de skattegynnade tjänsterna avser att stimulera den arbetssökande till geografisk rörlighet i ett inledande skede. Bidragen är därför tidsbegränsade.

Genom att betona de funktionella arbetsmarknadsregionernas roll för regional utveckling kan en tydligare och mer integrerad syn på regionala utvecklingsförutsättningar främjas över ett sammanhållet geografiskt område, där både städer och landsbygd behandlas i ett sammanhang.

En ny nationell storstadspolitik kom till stånd i slutet av 1990-talet. De av riksdagen (prop. 1997/98:165, bet. 1998/99:AU2) beslutade övergripande målen för storstadspolitiken är

- att ge storstadsregionerna goda förutsättningar för långsiktigt hållbar tillväxt och därmed kunna bidra till att nya arbetstillfällen skapas såväl inom regionerna som i övriga delar av landet (*tillväxtmålet*) och
- att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna och att verka för jämlika och jämställda levnadsvillkor för storstädernas invånare (*integrationsmålet*).

Storstadspolitikens tillväxtmål tar sikte på att ge goda förutsättningar i samtliga kommuner i storstadsregionerna. För arbetet med att bryta segregationen föreslogs att lokala utvecklingsavtal skulle tecknas mellan staten och vissa storstadskommuner. Vidare inrättades en storstadsdelegation, bestående av ett antal statssekreterare med uppgift att utveckla den nationella storstadspolitiken. Vid riksdagsbehandlingen betonades att den principiella utgångspunkten för storstadspolitiken skall vara densamma som för den dåvarande regionalpolitiken, dvs. att utjämna de strukturella orättvisor som finns mellan olika områden.

Utskottet utvecklade sina synpunkter på storstadsfrågorna hösten 2001 och anförde följande (bet. 2001/02:NU4 s. 47):

Likheten mellan den regionala utvecklingspolitiken och storstadspolitiken är uppenbar. I båda fallen är det fråga om att finna de bästa instrumenten för att uppnå en hållbar tillväxt och goda sociala förhållanden. I den allmänna debatten framförs ibland synpunkten att det skulle finnas en motsättning mellan tillväxt i storstäder och tillväxt i övriga regioner.

En sådan tanke är främmande för utskottets sätt att se. Utskottet är tvär-
tom av den bestämda uppfattningen att tillväxt och goda levnadsvillkor
med trygghet, jämlikhet och jämställdhet inte ingår i ett s.k. nollsumme-
spel, där en uppgång för en region motsvaras av en nedgång för en annan
region. En tillväxtregion som Stockholm kan förväntas ”spilla över” ut-
vecklingsmöjligheter till närliggande regioner. Vidare kan ett kluster som
innehåller framgångsrika företag i en storstadsregion medföra utveckling
även för övriga företag inom klustret i andra regioner.

Såväl de regionala tillväxtavtalen/tillväxtprogrammen som storstads-
politiken står inför en omfattande utvärderingsprocess. Enligt utskottets
mening är det viktigt att erfarenheterna från de båda områdena analyseras
också ur den synvinkeln att tillväxtprogrammen kan hämta inspiration
från de lokala utvecklingsavtalen och vice versa. Ett kontinuerligt erfä-
renhetsutbyte mellan Storstadsdelegationen och Tvärdelegationen är
också väsentligt, vilket arbetsmarknadsutskottet tidigare har betonat.

Ett sådant gemensamt erfarenhetsutbyte kan också motivera att ett
närmande mellan de båda områdena prövas. Särskilt med hänsyn till den
nya målformuleringen för den regionala utvecklingspolitiken, om väl
fungerande och hållbara arbetsmarknadsregioner med en god servicenivå
i alla delar av landet, kan reflexionen göras att tillgänglighet till arbets-
platser och service är viktig även inom utsatta storstadsmiljöer. Ytterli-
gare en faktor som talar för att ett närmande mellan de båda områdena
prövas är att det finns glesbygdsområden också helt nära de stora städer-
na, vilket medför att storstadsproblem och glesbygdsproblem kan före-
ligga samtidigt.

Storstadsdelegationen är det beredningsorgan inom Regeringskansliet som
har i uppdrag att samordna och utveckla storstadspolitiken. Vid årsskiftet
2002/03 flyttades storstadsfrågorna från Näringsdepartementet till Justitiede-
partementet med hänsyn till integrationsfrågornas vikt. Inom ramen för det
nämnda uppdraget överlämnades nyligen Storstadsdelegationens årsrapport
för år 2002 till regeringen. Under året har arbete bedrivits i de 24 stadsdelar
som omfattas av lokala utvecklingsavtal. Detta instrument har etablerats för
att bryta segregationen i storstädernas socialt och ekonomiskt mest utsatta
stadsdelar och kan även vara betydelsefullt för att främja tillväxten. Stat,
kommun, landsting, näringsliv, frivilligorganisationer och lokala aktörer har
samverkat kring insatserna. Sammanlagt har 1,4 miljarder kronor avsatts till
insatser inom de lokala utvecklingsavtalen för perioden 1999–2002.

Inom Regeringskansliet pågår en samlad avstämning och utvärdering av
denna politik. Ett stort antal nationella och lokala utvärderingar finns samlade
och kommer att ligga till grund för regeringens beslut om den fortsatta politi-
ken. Enligt uppgift avser regeringen att lägga fram en skrivelse om storstads-
politikens utveckling till riksdagen under hösten 2003.

Vidare har Nationalkommittén för Agenda 21 och Habitat nyligen presen-
terat slutbetänkandet om en hållbar framtid i sikte (SOU 2003:31). Ett förslag
är att skapa ett nationellt forum för Agenda 21 och Habitat. (I Habitatbegrep-
pet ingår boende, stadsutveckling och livsmiljö m.m.) Bland annat berörs
samhällsplaneringen på lokal och regional nivå, boende, bebyggelse och
stadsmiljö. Det föreslås att Boverket, länsstyrelser och regionala självstyrande
organ skall ges i uppdrag att i samverkan utveckla metoder för att integrera
Habitatfrågorna med de regionala utvecklingsprogrammen. Vidare förordas

att den nuvarande storstadspolitiken breddas så att även miljö- och tillväxtfrågorna får en tydlig plats. Integrationsfrågorna föreslås bli inkluderade i all fysisk utvecklingsplanering.

Såväl den nya regionala utvecklingspolitiken som EU-samarbetet har gett upphov till nya frågeställningar kring städernas roll i ett regionalt sammanhang. I fokus ligger olika aspekter på städerna som utvecklingsmotorer för regioner och för en balanserad regional utveckling. I slutet av år 2003 kommer kommissionen att lägga fram den tredje sammanhållningsrapporten med konkreta förslag för den framtida sammanhållningspolitiken.

I september 2001 fattade regeringen beslut om en parlamentarisk kommitté för översyn av det kommunala statsbidrags- och utjämningsystemet, den s.k. Utjämningskommittén (dir. 2001:73). Enligt direktivet skall de grundläggande principerna för statsbidrags- och utjämningsystemet ligga fast. Kommittén skall analysera om målen för utjämningsystemet uppnås i den del som avser utjämning för strukturella kostnadsskillnader och vid behov föreslå förändringar. Vidare skall kommittén analysera och lämna förslag till hur kommuner och landsting med kraftig befolkningsminskning kan ges likvärdiga förutsättningar att tillhandahålla vård, omsorg och utbildning. Möjligheterna till förenklingar av statsbidrags- och utjämningsystemet skall också undersökas. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 oktober 2003.

Beträffande motionsyrkandet om att lönerna bör höjas i kvinnodominerade sektorer kan noteras att lönestatistiken (Lönestatistisk årsbok, Statistiska Centralbyrån) visar att Stockholm har den största löneskillnaden mellan könen. Kvinnors lön i förhållande till mäns är 79 % i Stockholm jämfört med 86 % i mellersta och övre Norrland. En delförklaring är att olika regioner har olika yrkessammansättning.

När det gäller jämställdhet på arbetsmarknaden kan vidare rapporteras att regeringen har beslutat tillkalla en särskild utredare för att öka kunskapen om varför könssegregeringen på arbetsmarknaden består och var hindren för ökad integrering finns (dir. 2003:18). Utredaren skall också analysera effekterna av de mer betydande åtgärder som vidtagits under senare tid. Eftersom problemet med könssegregering inte är unikt för Sverige skall utredningen dessutom anlägga ett internationellt perspektiv. Uppdraget skall redovisas senast den 15 mars 2004.

Av Jämställdhetsombudsmannens (JämO) regleringsbrev för år 2003 framgår att myndigheten bl.a. skall redovisa tillgängliga metoder för könsneutral lönesättning och lönekartläggning. Vidare driver JämO projektet Lönelots som omfattar lönebildningen i dess helhet med metoder både för arbetsvärdering och bedömning av individens kvalifikationer.

Kvinnor och företagande behandlas av näringsutskottet i betänkandet Vissa näringspolitiska frågor (bet. 2002/03:NU7), till vilket hänvisas. Särskilt kan nämnas att inom utvecklingsarbetet med de regionala tillväxtprogrammen (se följande avsnitt) framhålls vikten av att främja positiva attityder till entre-

prenörskap hos kvinnor och män och främja miljöer i vilka individers entreprenörsegenskaper tas till vara oberoende av kön.

Utskottets ställningstagande

Den omfattande omprövning som gjorts av den tidigare regionalpolitiken har lett fram till dagens regionala utvecklingspolitik. Bakgrunden är bl.a. de stora förändringar som ägt rum i samhället, framför allt när det gäller den snabba internationaliseringen av ekonomin, EU-medlemskapet, avregleringen av olika marknader, IT-utvecklingen och omsorgen om statsfinanserna.

Sammanfattningsvis anförde utskottet hösten 2002 i sitt betänkande om regional utvecklingspolitik (prop. 2001/02:4, bet. 2001/02:NU4) att det nya målet för denna politik, dvs. väl fungerande och hållbara arbetsmarknadsregioner med en god servicenivå i alla delar av landet, var en framåtsyftande lösning. Utskottet välkomnade målet angående servicenivån, där såväl offentlig som kommersiell service skall inräknas. Med den nya målformuleringen blir det, framhöll utskottet, nödvändigt att definiera vad som är en god service och i vilken mån den kan variera.

Trenden när det gäller befolkningsutvecklingen har inte förändrats under det senaste året, utan obalansen består. Storstadsregionerna har fortsatt att expandera, medan många andra lokala arbetsmarknadsregioner har en minskande befolkning. Samtidigt pågår en förstoring av de funktionella arbetsmarknadsregionerna genom allt längre arbetspendling. Pendlingen möjliggör utflyttning till regioner i närheten av storstäderna.

Den samlade avstämning och utvärdering som nu görs av den hittillsvarande storstadspolitiken är värdefull enligt utskottets mening. Särskilt är förhållandet och erfarenhetsutbytet mellan den regionala utvecklingspolitiken och storstadspolitiken av intresse.

Den kommunala skatteutjämningen är av avgörande betydelse för kommuner och landsting. Den parlamentariska kommitté som ser över systemet har att redovisa sitt uppdrag senast i oktober 2003. Utskottet anser att detta nya material bör inväntas innan ställning tas till dessa frågor.

När det gäller svårigheterna i matchningen mellan arbetsmarknadens behov och arbetssökandes kvalifikationer har olika åtgärder vidtagits i syfte att angripa dessa problem. Inte minst har möjligheterna till arbetspendling inom regionerna kommit i fokus. Den i dagarna färdiga utredningen om rörlighetsstimulanser, vilken nämns om i det föregående, ger ytterligare underlagsmaterial. Utskottet vill särskilt peka på att jämställdhetsaspekterna bör beaktas när det är fråga om åtgärder för ökad rörlighet på arbetsmarknaden, så att även kvinnornas rörlighet på arbetsmarknaden blir verklig. Slutligen skall också pekas på den utmaning som det svenska samhället står inför i fråga om att öka antalet personer i arbete generellt.

I det ovan nämnda betänkandet tog utskottet upp den modell med sårbarhetsanalys som Verket för näringslivsutveckling (Nutek) var i färd med att utveckla. Analysen tog huvudsakligen upp LA-regioners sårbarhet vid industriell omstrukturering. Utskottet förmodade att modellen skulle bli mer tydlig

och upplysande om den kompletterades med tjänstesektorn och den offentliga sektorn. Inte minst med hänsyn till kvinnornas arbetsmarknad föreföll begränsningen till industrisysselsättningen att minska relevansen av modellen. Utskottet ser därför positivt på att Nutek i sitt nuvarande arbete med att formulera ett scenario för den regionala utvecklingen fram till år 2020 (ett arbete för Långtidsutredningen 2003) särskilt redovisar statistik och överväganden rörande företagstjänster och handel respektive offentlig verksamhet.

Betydelsen av jämställdhet för den regionala utvecklingen tas upp i ett par motioner. Utskottet har inte någon från motionärerna skild syn på vikten av jämställdhet för att förverkliga ett gott samhälle i alla delar av landet. Särskilt viktigt är att utvecklingen i regioner, kommuner och på lokal nivå följs upp och kontinuerligt utvärderas med avseende på såväl kvinnornas medverkan som medverkan från ungdomar, invandrare och funktionshindrade. Jämställdhetsfrågor i samband med de regionala tillväxtprogrammen kommer att tas upp i ett följande avsnitt.

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen avslå samtliga här behandlade motionsyrkanden.

Regionala tillväxtprogram

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med hänvisning till bl.a. pågående arbete avslå motioner om regionala tillväxtprogram. *Jämför reservation 1 (m, fp, kd, c).*

Motionerna

I motion 2002/03:N398 (s) förordas att regionernas roll i näringspolitiken bör stärkas i syfte att uppnå bättre samordning och utbyte av befintliga resurser samt högre effektivitet. Det regionala inflytandet bör enligt motionärerna ges ökade möjligheter att påverka såväl de statliga resurser som fördelas som medel från EU:s strukturfonder. Med fördel kan detta ske inom ramen för nybildade kommunalförbund.

I motion 2002/03:N267 (fp) varnas för att tillväxtprogrammen inte får bli ytterligare ett forum för diskussioner, som inte leder till konkreta åtgärder. Enligt motionärerna kan det vara värt att pröva ett franskt system, vilket innebär tillväxtavtal av en annan modell med en statlig garanti om tillväxtmedel.

Enligt motionärerna till motion 2002/03:N393 (kd) blev det regionala partnerskapet, trots näringslivets deltagande, alltför avlägset för de personer och de små företag som antas bäst kunna ta till vara tillväxtavtalens intentioner. I de kommande tillväxtprogrammen måste tillväxtkapitalet göras synligare och bli mer lättillgängligt, hävdar motionärerna. De anser att kommunernas näringslivsansvariga står närmare företagsamheten än tjänstemännen på länsstyrelserna. Om kommunerna skall åta sig denna uppgift bör den dock finansie-

ras, anser motionärerna, som inte avvisar tanken på ett kommunalförbund som samverkansorgan under en övergångsperiod.

Centerpartiet förordar i motion 2002/03: MJ428 att inte bara miljöperspektivet tidigt integreras i de nya regionala tillväxtprogrammen. Även den sociala dimensionen med bl.a. jämställdhet bör införlivas i programmen.

I motion 2002/03: N302 (mp) anförs att kommunerna genom rådgivning och information bör stimuleras att vara mer aktiva vid skrivning av tillväxtavtal/program. De bör på eget initiativ hitta möjliga lösningar för hur näringslivet och miljöutvecklingen kan utvecklas. Motionärerna påpekar att det uppstår ett dynamiskt samspel mellan aktörerna när fler kompetenser och näringar agerar inom samma region.

Vissa kompletterande uppgifter

Inledning

Genomförandet av tillväxtavtalen pågår nu i alla delar av landet. Näringsdepartementet har sedan genomförandet påbörjades presenterat två uppföljningsrapporter (Ds 2001:15, Ds 2002:34). Det framgår av den senaste rapporten att en majoritet av partnerskapsföreträdarna anser att de har ökat sina kunskaper om såväl andra aktörer i regionen som tillväxtfrågor. Framväxten av ett lokalt och regionalt klusterperspektiv sägs medföra ett tydligt inslag av lärande i angreppssättet. De svagheter i processen som kommit fram gäller bl.a. målen. En majoritet av de svarande anser att insatserna bör koncentreras liksom att målen bör vara tydligare. Dessutom har de horisontella målen ekologisk hållbarhet och jämställdhet, vilka skall integreras i avtalen, fått ett relativt svagt genomslag i tillväxtarbetet.

Utskottet har tidigare framhållit (bet. 2001/02: NU4) att de framtida regionala tillväxtprogrammen kommer att utgöra en bas i det långsiktiga arbetet för en hållbar regional utveckling. En nära samverkan med annan planering förutsätts, t.ex. den långsiktiga planeringsprocessen för infrastrukturinvesteringar och för strukturfondsprogrammen. Om ett kommunalt samverkansorgan har bildats bör detta fatta beslut om förslag till regionalt tillväxtprogram.

Som ett stöd till länen och för att säkerställa kvaliteten kommer Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS) att granska programmen. Även programmens förhållande till nationella mål kommer att granskas. Granskningen av ITPS kommer att utgöra ett underlag för regeringens godkännande av programmen.

Utskottet ansåg att den nya planeringsprocessen ger goda förutsättningar för en hög kvalitet i programmen och ville samtidigt uttala att möjligheter till regelförenklingar måste uppmärksammas. Enligt utskottets uppfattning kommer en samordning av programperioden för tillväxtprogrammen med den långsiktiga planeringsprocessen för infrastrukturinvesteringar att ge bättre förutsättningar för en helhetssyn i planeringen. Utskottet instämde vidare med regeringen i att målen om ekologisk hållbarhet och jämställdhet bättre bör

komma till uttryck i det fortsatta arbetet. Genom pilotlänsarbetet kan nya erfarenheter spridas och utnyttjas.

I en reservation (m, kd, c, fp) om inriktningen av den regionala utvecklingspolitiken anfördes att formerna för tillväxtprogrammen är mindre viktiga, så länge det ges ett ökat utrymme för underifrånperspektivet. Reservanterna menade att det är osannolikt att tillväxtprogrammen kommer att ge positiva effekter om inte planeringsprocessen är sådan att den attraherar även företagen och kvinnorna. Mångfald och kreativitet utvecklas bättre inom ramen för lokala initiativ; däremot bör enligt reservanterna det statliga inflytandet begränsas.

Erfarenheter att ta till vara, bl.a. i fråga om jämställdhet och sociala aspekter

Regeringens uppdrag till länsstyrelserna m.fl. att utarbeta förslag till regionala tillväxtavtalsprogram (regeringsbeslut 2002-11-14) utgår från att programmen skall genomföras under perioden 2004–2007. Emellertid kan en ändamålsenlig harmonisering med EG:s strukturfondsprogram efter år 2006 innebära att det blir nödvändigt att justera starten för nästa period för tillväxtprogrammen. I en bilaga till beslutet om uppdrag ges riktlinjer för arbetet med regionala tillväxtprogram. Bland riktlinjerna märks bl.a. följande punkter.

- De regionala tillväxtprogrammen skall bidra till en hållbar tillväxt. Nuvarande och kommande generationer kvinnor och män skall kunna erbjudas sunda ekonomiska, sociala och ekologiska förhållanden.
- Inom Regeringskansliet har ett arbete påbörjats för att anpassa och uppdatera förordningen (1998:1634) om regionalt utvecklingsarbete. Avsikten är bl.a. att samtliga län skall utarbeta breda s.k. regionala utvecklingsprogram (RUP). De regionala tillväxtprogrammen betraktas som ett delprogram av RUP.
- Arbetet med regionala tillväxtprogram skall präglas av en process- och resultatorienterad arbetsform där analys, utformning, planering samt uppföljning och utvärdering ses som kontinuerliga inslag under hela programperioden.
- Erfarenheter av de nu löpande regionala tillväxtavtalen är att de enskilda kommunerna i alltför liten utsträckning blivit involverade i arbetet eftersom avtalen bygger på länen och motsvarande som administrativ region. Tillväxtprogrammen bör utformas med särskild hänsyn till lokala arbetsmarknadsregioner.
- En annan erfarenhet är att partnerskapen bör breddas, bl.a. att andelen kvinnor bör öka för att en jämn fördelning mellan könen skall uppnås. Även kompetens när det gäller miljö, integration och mångfald, ungdomsfrågor samt i förekommande fall storstadsfrågor bör ingå i partnerskapen.
- De regionala tillväxtprogrammen skall inte enbart finansieras med statliga medel. En utgångspunkt bör vara att även kommuner, landsting och näringsliv skall bidra till finansieringen av regionala tillväxtprogram. Medfinansiering

från näringslivet är särskilt viktig för att få ett näringslivsperspektiv på hållbar tillväxt.

– Strategiska frågor som skall beaktas i analysarbetet är arbetskraftsförsörjningen, entreprenörskap, företagande och företagsklimat samt innovationssystem och kluster.

– En tydlig målstruktur med tillhörande indikatorer skall definieras för varje program, vilket är av betydelse för uppföljning och utvärdering av genomförda insatser. Målstrukturen skall även synliggöra programmets hållbarhetsperspektiv så att effekterna av programarbetet kan avläsas utifrån ett ekonomiskt, ekologiskt respektive socialt perspektiv.

Den kommunala nivåns medverkan

När det gäller det lokala och regionala inflytandet kan noteras att i regeringens ovan nämnda riktlinjer för regionala tillväxtprogram betonas vikten av att fördjupa och utveckla den kommunala nivåns medverkan. Aktörer som är engagerade i lokal utveckling och inom den sociala ekonomin, t.ex. kooperativa utvecklingscentrum och företrädare för s.k. lokala utvecklingsgrupper, skall också vara representerade i partnerskapen. Syftet är att utveckla det lokala perspektivet i näringslivsfrågor. I de fall kommunala samverkansorgan bildas enligt lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen får dessa ansvaret för att samordna och implementera de regionala tillväxtprogrammen. Den kommunala förankringen torde därmed bli tydligare på regional nivå. Kommuner i fem län (Blekinge, Halland, Östergötland, Uppsala och Dalarna) har valt att bilda kommunala samverkansorgan från år 2003.

Regeringen beslutade i mars 2002 att uppdra till Nutek att, i samråd med Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet, utarbeta ett förslag till program för att långsiktigt stärka lokal näringslivsutveckling. Vid halvårsskiftet 2002 uppdrogs åt Nutek att genomföra programmet i enlighet med det förslag som lämnats till regeringen. Under programperioden 2002–2004 omsluter programmet totalt 25 miljoner kronor. Detta program syftar till att stödja projekt som förbättrar samspelet mellan den lokala och den regionala näringslivsutvecklingen. Avsikten är att stärka lokal näringslivsutveckling och ge kommunerna bättre förutsättningar för att medverka i det regionala utvecklingsarbetet. Programmets insatser koncentreras till de två första åren av programperioden i syfte att ta till vara kunskaper och erfarenheter inför genomförandet av de regionala tillväxtprogrammen som startar år 2004. Programmet skall främst riktas till samverkande kommuner. Nutek kommer att ha en kontinuerlig dialog med projekten i syfte att utbyta kunskaper och erfarenheter.

Tidtabell för tillväxtprogrammets utarbetande

Av redovisningen på nästa sida framgår tidtabellen för utarbetandet av tillväxtprogrammen.

30 april 2003	Utkast till regionala tillväxtprogram från län där länsstyrelser och regionala självstyrelseorgan (inklusive Gotlands och Kalmar län) är huvudansvariga för arbetet skall vara ITPS till handa för förhandsutvärdering. ITPS bedömning skall lämnas till huvudansvariga så att eventuella justeringar av programmen kan göras innan de skall vara regeringen till handa för godkännande.
30 juni 2003	Utkast till regionala tillväxtprogram skall lämnas till ITPS från län där nybildade kommunala samverkansorgan ansvarar för de regionala tillväxtprogrammen. ITPS bedömning skall vara huvudansvariga till handa så att eventuella justeringar av programmen kan göras innan de lämnas till regeringen för godkännande.
september 2003	Budgetpropositionen för år 2004 avlämnas.
1 oktober 2003	Slutliga regionala tillväxtprogram från länsstyrelser och regionala självstyrelseorgan (inklusive Gotlands och Kalmar län) skall vara regeringen (Näringsdepartementet) till handa för godkännande.
15 oktober 2003	Slutliga regionala tillväxtprogram från kommunala samverkansorgan skall vara regeringen (Näringsdepartementet) till handa för godkännande.
december 2003	Riksdagen fattar beslut om budgetpropositionen för år 2004.
december 2003	Regeringen godkänner de regionala tillväxtprogrammen.
1 januari 2004	Genomförandet av de regionala tillväxtprogrammen påbörjas.

Utskottets ställningstagande

Som framgår av den lämnade redovisningen av arbetet med att ta till vara erfarenheterna från verksamheten med de regionala tillväxtavtalen och utnyttja dessa vid förberedelserna inför de regionala tillväxtprogrammen har ett mycket omsorgsfullt grundarbete utförts. Detta är viktigt för att de höga ambitionerna med tillväxtprogrammen skall kunna tillgodoses. Utskottet vill liksom tidigare framhålla att de regionala tillväxtprogrammen kommer att utgöra en bas i det långsiktiga arbetet för en hållbar regional utveckling.

Riktlinjerna för uppdraget till länen att utarbeta förslag till regionala tillväxtprogram speglar dessa ambitioner, bl.a. genom att partnerskapets sammansättning skall inkludera olika grupperingar som aktivt arbetar med hållbara tillväxtfrågor. I partnerskapen skall företrädare för den privata, offentliga

och ideella sektorn ingå. Utskottet vill understryka vad som sägs i riktlinjerna om vikten av att andelen kvinnor ökar för att en jämn fördelning mellan könen skall uppnås. En sådan jämn fördelning är även viktig inom många andra kompetensområden när det gäller regional tillväxt. Utskottet stöder också grundtanken bakom riktlinjernas utformning i fråga om att den kommunala nivåns medverkan bör utvecklas för att åstadkomma ett fördjupat lokalt perspektiv i näringslivsfrågor. Aktörer som är engagerade i lokal utveckling och inom den sociala ekonomin, t.ex. kooperativa utvecklingscentrum och företrädare för s.k. lokala utvecklingsgrupper, skall också vara representerade i partnerskapen.

Från utskottets utgångspunkter är det väsentligt att såväl miljöaspekterna som de sociala aspekterna, bl.a. jämställdhet, verkligen kommer till uttryck i det fortsatta arbetet på ett bättre sätt än tidigare. För att öka medvetenheten om miljön som tillväxtfaktor förutsätts att miljöfrågorna tydligt kommer in i programmets olika delar redan från början. I syfte att kunna överblicka utvecklingen och vid behov anpassa åtgärderna bör de nämnda målsättningarna för tillväxtprogrammen – liksom för övrigt regionalt utvecklingsarbete – följas upp och resultaten utvärderas.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrks motionerna i aktuella delar.

Kapitalförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete avslå motionsyrkanden om kapitalförsörjning. *Jämför reservationerna 2 (m, fp, kd, c) och 3 (mp).*

Motionerna

I motion 2002/03:N344 (s) hävdas att det finns mycket kapital till olika utrednings- och stimulansåtgärder – inte minst inom EU:s strukturområde – i samband med nyföretagande men att tillgången på lokalt riskkapital är minimal.

I motion 2002/03:N362 (s) anförts att små företag, t.ex. i Dalarna, har svårt att utvecklas om det inte finns tillgång till krediter på nära håll. En trend är att banker och andra kreditinstitut centraliserar sina verksamheter. Insikten och kunskapen om de lokala företagens behov försämras med avståndet. Motionärerna anser därför att om kreditgivningen skall fungera måste regionala utvecklingsresurser skapas som komplement till befintlig regelstyrd kreditgivning.

Motionärerna bakom motion 2002/03:N373 (s) anser att företag, bl.a. i Norrlands inland, i dag kan tvingas att ge upp intressanta affärsidéer på grund av kapitalbrist. Eftersom bankerna är restriktiva är det svårt för företagen att expandera. Det är angeläget enligt motionärerna att samhället tar ett ansvar för att ställa mer riskvilligt kapital till förfogande för dessa företag.

I motion 2002/03:Fi237 (kd) framhålls att behovet av lån till rimliga villkor är mycket stort, inte minst i glesbygden. Möjliga sätt att lösa detta är dels s.k. kreditgarantiföreningar, där föreningens medlemsföretag skapar egna riskfonder, dels s.k. nätverkslån, där en grupp företagare gemensamt tar ansvar för lånet. Detta kan vara en framkomlig väg att få nya företag i Sverige.

Kraftansträngningar måste göras för att förbättra tillgången på riskvilligt kapital, sägs det i motion 2002/03:N274 (kd). En möjlighet är att inom mindre geografiska områden bilda ekonomiska föreningar byggda på engagemang för bygdens och företagets utveckling. Genom det lokala engagemanget från företag och enskilda kan ett grundkapital garanteras, som kan ökas ytterligare genom att staten och kreditinstituten tillskjuter medel.

I motion 2002/03:N307 (kd) framhålls att det är angeläget att frågor om riskkapitalförsörjningen på landsbygden belyses på ett allsidigt sätt i syfte att uppnå en lösning. För att skapa ytterligare arbetstillfällen är tillgången till riskkapital en viktig förutsättning, hävdar motionärerna. Även socialt företagande, dvs. samverkan mellan privat/ideell sektor och offentlig verksamhet, ingår i den framtida utvecklingspotentialen, påpekas det i motionen.

Enligt motionärerna till motion 2002/03:N280 (v) råder det en brist på institutioner för lokalt och regionalt sparande. Det behövs en sparform som kanaliserar kapital till de onoterade företagen i landsorten. Eftersom en sådan sparform är riskfylld måste den kringgärdas med särskild lagstiftning, samtidigt som staten ger ekonomisk stimulans. Ett kanadensiskt system där lokalbefolkningen tar ansvar för att utveckla det lokala näringslivet är ett exempel. Motionärerna föreslår att en utredning tillsätts för att se över hela riskkapitalsituationen, inklusive regionala sparformer m.m.

Vidare bör initiativ tas från statens sida för att bygga upp en utvecklingsfond för exempelvis nyföretagande, samverkan och kompetenshöjning. En sådan fond skall överbrygga den brist på kapital som kan uppstå när EU:s strukturfonder försvinner eller minskas radikalt, anser motionärerna.

Enligt motionärerna bakom motion 2002:N324 (c, kd) bör den svenska regionalpolitiken förändras i riktning mot en kanadensisk modell, vilken innebär att centralt planerade och initierade regionala projekt minskas till förmån för lokala projekt. I stället för sedvanliga bidrag och subventioner innebär den kanadensiska modellen att staten ställer resurser till förfogande på icke marknadsmässiga villkor. I Sverige skulle modellen betyda att det stora antalet offentliga stödorgan skulle försvinna till förmån för statligt stöd till lokalt utvecklingsarbete. Vidare anser motionärerna att en utredning bör tillsättas i syfte att skapa ett privatoffentligt partnerskap för regional utveckling. Utredningen måste klargöra hur en sådan framtida regionalpolitik skall utformas för att inrymmas i EU:s regelverk.

Centerpartiet anför i motion 2002/03:N345 (c) att bristen på riskkapital är stor i hela landet men särskilt på landsbygden. En modell som bör prövas är att återföra en del av vattenkraftsvinsterna till regionala riskkapitalfonder med regionala styrelser. Detta skulle gynna startande av nya företag.

I motion 2002/03:N302 (mp) föreslås att riksdagen ger regeringen i uppdrag att finna en lösning på företagens svårigheter att finna kapital. Ett sätt kan enligt motionärerna vara att stimulera upprättandet av lokala börser/banker och kreditgarantiföreningar. Exempel på lokala banker finns i Australien och på fungerande kreditgarantiföreningar i södra Europa. I en kreditgarantiförening bygger föreningens medlemsföretag upp egna riskfonder och kan därigenom garantera delar av det lån en medlem beviljats. En viss procentandel av lånet får den enskilde företagaren själv svara för.

Vissa kompletterande uppgifter

Hösten 2001 behandlades frågan om kapitalförsörjningen ur regionalt utvecklingspolitiska synpunkter i betänkandet om en politik för tillväxt och livskraft i hela landet (bet. 2001/02:NU4). I betänkandet anförde utskottet bl.a. att det av regeringen aviserade införandet av generella mikrolån är en ändamålsenlig lösning, som kan bidra till att småföretag lättare kan etableras och växa. Samtidigt skall de tidigare prioriterade grupperna kvinnor, ungdomar och invandrare ges fortsatt förtur. Det är därför viktigt att lånen följs upp genom statistik över låntagarna, så att hanteringen av olika gruppers låneansökningar och lån kan utvärderas, ansåg utskottet.

Utskottet betonade för sin del vikten av att kunskaperna hos finansierarna om kvinnor, unga och personer med invandrabakgrund som driver företag förbättras. Detta borde enligt utskottet också utmynna i förändrade attityder gentemot de grupper som tidigare haft svårigheter att få krediter.

Vidare togs en för svenska förhållanden ny företeelse upp, nämligen kreditgarantiföreningar. Utskottet ansåg att denna nya kreditform bör få utvecklas på marknadens villkor. De statliga insatserna på området bör bli marknadskompletterande i fråga om verksamheter som annars inte skulle komma till stånd trots stor samhällsnytta. När det gällde den s.k. Kanadamodellen m.fl. uppslag borde det enligt utskottets mening tydliggöras att modellerna oftast innehåller en skatteproblematik, som dock inte togs upp i motionerna.

Utskottet har helt nyligen behandlat frågor om kapitalförsörjning och riskkapitalförsörjning ur allmänna utgångspunkter i sitt betänkande om vissa näringspolitiska frågor (bet. 2002/03:NU7). I detta betänkande lämnas information om

- Almi Företagspartner AB, bl.a. rörande lån och råd till växande småföretag,
- Industrifonden, Norrlandsfonden, Stiftelsen Innovationscentrum och Sjätte AP-fonden,
- Nutek,
- ett nytt lånegarantisystem,
- regionala kreditgarantiföreningar.

Det skall vidare nämnas att när utskottet hösten 2002 behandlade förslag gällande anslaget Landsbygdslån (33:2) refererades uppgifter från Näringsdepartementet att anslaget borde ligga kvar på nivån 60 miljoner kronor, trots att

utnyttjandet under år 2002 prognosticerades till endast 13,8 miljoner kronor. En orsak till detta var att företag väntades få ökade svårigheter att låna i bank, dels på grund av ett nytt internationellt regelverk angående riskvärdering i samband med bankutlåning, dels på grund av kommande förslag om förändringar i förmånsrättsordningen.

När det gäller förmånsrättsordningen kan konstateras att regeringen nyligen har lagt fram en proposition i riksdagen (prop. 2002/03:49 om nya förmånsrättsregler), vilken behandlas av lagutskottet. Förmånsrättskommitténs arbete (SOU 1999:1), vilket ligger till grund för propositionen, har föranlett farhågor för att en försämring av företagshypoteket riskerar att leda till en minskad kredit tillgång för mindre och nya företag, i synnerhet i glesbygdsområden. I propositionen ägnas särskild uppmärksamhet åt denna problematik. Näringsutskottet har i ett yttrande till lagutskottet (yttr. 2002/03:NU1y) koncentrerat sina synpunkter till frågan om förändringar av företagshypoteket. Av yttrandet framgår att näringsutskottet känner en oro för att creditsituationen för mindre företag och entreprenörer i färd med att starta företag har blivit mer ansträngd sedan år 1999, då Förmånsrättskommittén lade fram sitt betänkande.

För allmän information om kapitalförsörjningssituationen hänvisas till det ovan nämnda betänkandet om vissa näringspolitiska frågor; denna allmänna information kommer här att kompletteras på vissa områden.

Förordningen (1994:1100) om statlig finansiering genom regionala utvecklingsbolag, vilken styr Almis låneverksamhet, har reviderats och nya regler trädde i kraft den 15 februari 2003. Dels har de nya reglerna jämkats ihop med EU-perspektivet och EU:s statsstödsbestämmelser, dels har reglerna anpassats efter nya krav. Enligt de nu införda reglerna skall företagarlån på högst 250 000 kr kunna ges till den som startar eller driver mindre företag. För krediter under 50 000 kr kan Almi Företagspartner finansiera hela kapitalbehovet utan krav på medfinansiering. Under högst två år kan företagarlånet löpa utan ränta. Vid handläggningen av lånen skall särskild prioritet ges till kvinnor och ungdomar. Enligt uppgift planeras en uppföljning av lånen avseende år 2003.

Näringsminister Leif Pagrotsky har i april 2003 besvarat en interpellation (ip. 2002/03:254) av Åsa Torstensson (c) gällande stimulans av nyföretagande. Näringsministern tog i sitt svar bl.a. upp att det nya generella företagarlånet var ett instrument för att bemästra svårigheterna med småföretags anskaffning av mindre krediter. Vidare framhöll statsrådet att särskild uppmärksamhet skulle ägnas åt finansiering i tidiga skeden, s.k. såddfinansiering, och den rådgivning och stöd som företagen behöver på detta stadium.

Ett införande av ett lånegarantisystem kan göras inom ramen för dagens regelverk. Tidpunkten för införandet är ännu inte fastställd, men enligt uppgift från Näringsdepartementet innebär arbetsplaneringen att ett lånegarantisystem skall införas under hösten 2003.

Ett system med kreditgarantiföreningar – liknande det som finns i södra Europa – är under uppbyggnad i Sverige. Det vanliga är att en förening verkar

över ett geografiskt avgränsat område, men även branschmässig avgränsning förekommer i Europa. Syftet med föreningarna är att förbättra förutsättningarna för näringsverksamhet i föreningens område. Föreningarna har ett öppet medlemskap för alla som är intresserade av en positiv näringslivsutveckling och kan tänkas bidra till detta. Föreningarna erbjuder sina företagsmedlemmar dels tillgång till kapital, dels tillgång till stöd och rådgivning av andra medlemmar med erfarenhet av affärsutveckling. Den lokala föreningen har ett eget kapital som står som säkerhet för en del av medlemmarnas lån.

För närvarande finns i Sverige sex lokala kreditgarantiföreningar under olika uppbyggnadsstadier, nämligen i Västerbotten, Jämtland, Örnsköldsvik, Blekinge/Kronoberg, Norra Småland och Dalarna. De föreningar som har kommit längst står bakom en central paraplyorganisationen, Sveriges kreditgarantiförening för lokal utveckling, ekonomisk förening (SKGF). Denna förening är enligt Finansinspektionen tillståndspliktig. Sommaren 2002 begärde SKGF tillstånd, och för närvarande pågår en dialog med Finansinspektionen, som begärt olika kompletterande uppgifter från föreningen.

Från det särskilda bidrag på tre miljoner kronor som regeringen har beräknat för främjande av kreditgarantiföreningsverksamhet har ännu bara 500 000 kr utbetalats. Dessa medel har använts till informationsinsatser av olika slag, internutbildning m.m. för att främja tillkomsten av kreditgarantiföreningar i Sverige.

I mars 2003 ställde Agne Hansson (c) en interpellation till näringsminister Leif Pagrotsky om riskkapitalförsörjning för små företag genom lokala kreditgarantiföreningar (ip. 2002/03:246). Enligt interpellanten har den långsamma hanteringen hos Finansinspektionen gjort att inga garantier kan ges av de nybildade föreningarna. Vidare anfördes att Näringsdepartementets bristande besked gör att SKGF svävar i ovisshet om det finns något informationsuppdrag för åren 2003 och 2004. Avslutningsvis frågas om vilka åtgärder näringsministern är beredd att vidta för att kreditgarantiföreningarnas verksamhet skall tryggas.

Näringsministern klargjorde i sitt svar den 8 april 2003 att redovisningen från SKGF hade inkommit till departementet i omgångar och att den slutliga redovisningen lämnats så sent som en vecka tidigare. Statsrådet ansåg att det var rimligt att avvakta med ett nytt beslut om finansiering tills dess att redovisningen gått igenom och utvärderats. Med ett komplett underlag var statsrådet berett att mycket snart – förhoppningsvis inom den närmaste månaden – fatta beslut om en fortsättning. Enligt statsrådet kommer SKGF även fortsättningsvis att ha en central roll för framväxten av kreditgarantiföreningsverksamheten.

Vidare finns det regionala nätverk av s.k. affärsänglar, dvs. personer som har erfarenhet och kunskaper i företagande, tid och intresse att delta i företagsutveckling samt utrymme i sin ekonomi för att investera i helt nya projekt. Det informella kapitalet, dvs. kapital som investeras i onoterade företag utan att det finns familjerelationer med i bilden, härrör från en relativt stor andel invånare. Andelen av befolkningen i arbetsför ålder som investerar i

sådana företag uppgår till ca 7,0 % i USA, 5,1 % i Norge, 4,1 % i Danmark och 2,5 % i Sverige (källa: Nutek). En del av dessa personer är affärsänglar. Uppskattningsvis finns det 3 000–5 000 affärsänglar i Sverige.

Grunden för verksamheten ligger enligt Nutek i skapandet av regionala nätverk, som tar ansvar för sin närmiljö men även arbetar med större geografisk spridning där det finns behov. Nätverkens uppgift är bl.a. rekrytering av affärsänglar, genomförande av investeringsforum och utbildningsinsatser.

Nutek verkar för att det skall finnas aktiva och väl fungerande affärsängelnätverk över hela landet. Dessa nätverk bidrar till att entreprenörer kan starta nya företag samt att existerande företag kan växa. Totalt har Nutek satsat 2 miljoner kronor för att under en tvåårsperiod bygga upp verksamheten. Hittills har nio organisationer fått stöd för att starta regionala nätverk. Enligt Nuteks planering kommer emellertid det totala antalet regionala nätverk som får stöd att uppgå till 17 under tvåårsperioden.

Den s.k. Kanadamodellen och liknande modeller innebär att fonder bildas i syfte att bygga upp riskkapital för bl.a. företagsinvesteringar. Även staten bidrar i satsningen, t.ex. genom att ge räntefria lån eller genom att ge skattefördelar. Såväl finansutskottet som skatteutskottet har behandlat frågor av denna karaktär. Enligt finansutskottet har flera svenska organisationer, bl.a. Landsorganisationen, studerat den kanadensiska s.k. solidaritetsfonden. Finansutskottet förklarade sig inte berett att tillstyrka skattesubventioner för att inrätta fonder av kanadensisk typ i Sverige (bet. 2001/02:FiU7 s. 11). Skatteutskottet har nyligen behandlat frågan om skattestimulanser för aktivt ägaransvar (bet. 2002/03:SkU8) och fann därvid inte skäl att göra något annat ställningstagande än finansutskottet gjort tidigare.

I en motion om riskkapitalförsörjning ur regional synvinkel kopplas denna fråga ihop med återföring av en del av vattenkraftsvinsterna. Den sistnämnda frågan behandlas separat i ett följande avsnitt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill betona att frågan om kapitalförsörjningen är av central betydelse inom den regionala näringspolitiken – liksom inom näringspolitiken i stort. En effektivt fungerande kapitalmarknad är en grundförutsättning för skapandet av nya företag och för tillväxt i befintliga företag. Som den ovan redovisade informationen visar finns det – vid sidan av bankerna – en mängd olika organisationer, som på olika sätt står för kreditfunktioner och rådgivning m.m. Nya former som kreditgarantiföreningar och regionala nätverk av affärsänglar innebär nya möjligheter för speciella grupper.

Ändå kan det finnas svårigheter att få tillgång till krediter och riskkapital i den egna regionen, vilket motionerna vittnar om. Svårigheterna har ett antal orsaker, bl.a. konjunkturbilden och att företagare utanför storstadsregionerna har förhållandevis mindre värden i byggnader som säkerhet för lån. Vidare är den ordinarie riskkapitalmarknaden i högre grad än tidigare koncentrerad på företag som har kommit en bit i sin utveckling, vilket kan medföra att intressanta affärsidéer inte utvecklas på grund av kapitalbrist. Ytterligare svårighet-

er kan uppstå om och när EU:s strukturfonder fasas ut. Motionärernas oro bör därför enligt utskottets mening tas på allvar.

Vid sidan av den ordinarie kapitalmarknaden har staten en viktig funktion att fylla när det gäller att komplettera denna marknad på vissa områden, såväl geografiska som organisatoriskt eller företagsmässigt betingade områden. Det statliga stödet för att främja kreditgarantiföreningarna samt Nuteks stöd till uppbyggnaden av de regionala nätverken av affärsänglar är exempel på sådan komplettering av marknaden.

Företagarlånet som nyligen har införts är enligt utskottets uppfattning en positiv utveckling. Särskilt välkomnar utskottet att prioritet ges till kvinnor och ungdomar. Som utskottet tidigare har påpekat är det viktigt att lånen följs upp genom statistik över låntagarna, så att hanteringen av olika gruppers låneansökningar och lån kan utvärderas. Även det planerade införandet av ett lånegarantisystem kan bidra till förbättring av småföretagens kreditsituation.

Ett statligt främjande av lokala börser/banker samt en modell (inspirerad från Kanada) med vissa statliga resurser till förmån för lokala projekt och nya regionala institutioner för lokalt och regionalt sparande är motionsförslag som lagts fram. Utskottet har funnit att såväl finansutskottet som skatteutskottet har avvisat den kanadensiska finansieringsmodellen; näringsutskottet finner inte anledning till något annat ställningstagande. Enligt utskottets sätt att se finns det anledning att uppmärksamt följa riskkapitalmarknaden och de förändringar som kommer att påverka den, bl.a. genom nya internationella bankregler och utvecklingen när det gäller EU:s strukturfonder. Om det visar sig att de instrument inom kapitalförsörjningsområdet som finns i dag, inte skulle vara helt anpassade till en ny situation på kapitalmarknaden och de krav som kan ställas inom den regionala utvecklingspolitiken, bör detta fångas upp inom ramen för kontinuerlig utveckling och omprövning av dessa insatser.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga här behandlade motioner i berörda delar.

Lokal utveckling

Utskottets förslag i korthet

Utskottet bör med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete avslå motionsyrkanden om lokal utveckling. *Jämför reservation 4 (m, fp, kd, c).*

Motionerna

I motion 2002/03:N224 (s) anføres att förutsättningarna för att kunna uppföra nya industri- och företagslokaler inom områden med låg tillväxt måste förbättras. Enligt motionären är det inte rimligt att små och utsatta kommuner måste ta på sig en stor risk för att nybyggnation av nödvändiga lokaler skall kunna komma till stånd. En översyn bör göras av denna fråga.

I motion 2002/03:N361 (s) befaras att många lands- och glesbygdsorters framtid som levande miljöer för boende, arbete och företagande kommer att urholkas. Motionärerna anför att det saknas samlad kunskap och erfarenhet av den lokala miljöns behov, önskemål och prioriteringar. I denna lokala miljö spelar den sociala ekonomin stor roll för utvecklingen där flera, ofta ideellt baserade, byalag och utvecklingsgrupper verkar. Motionärerna föreslår en tankesmedja i syfte att bygga upp kunskap, analysera effekter av regler m.m., sprida erfarenheter om den lokala miljön och fungera som inspirationskälla.

I motion 2002/03:N364 (s) understryks att det är oacceptabelt att det inte finns någon koppling mellan beviljade etableringsstöd för företag och krav på kollektivavtal. Enligt motionärerna är det rimligt att krav ställs på att kollektivavtal skall vara tecknat innan bidrag eller stöd beviljas till företaget. Det kan inte vara rätt att samhället medverkar till en ordning där osund konkurrens kan uppkomma genom t.ex. lönedumpning.

Inga regionalpolitiska åtgärder kan kompensera ett bristfälligt lokalt näringsklimat framhåller motionären i motion 2002/03:N207 (m). Kommunens näringsklimat handlar om faktorer som kommunikationer, utbildning, lokala regler, attityden från kommunens sida gentemot näringslivet, kommunalskatten, smidigheten vid plan- och byggärenden m.m. Enligt motionären bör förutsättningarna för det lokala företagandet stärkas.

För att stimulera regionernas insatser för att långsiktigt öka intresset för naturvetenskap och teknik anser motionärerna i motion 2002/03:N244 (v) att Nutek bör ges i uppdrag att permanenta försöket med de kommunala tekniskolorna. Nutek bör från nationell nivå samordna, initiera och utveckla tanken om kommunala tekniskolor.

Vissa kompletterande uppgifter

Enligt Nuteks uppfattning är investeringar i byggnader ett stort problem av olika skäl för företag i stödområde. Den viktigaste orsaken är att byggnader har ett mycket lågt värde som säkerhet. Nutek startar för närvarande ett projekt om företagens försörjning av lokaler i stödområde och hur denna kan förbättras.

En av lösningarna på detta problem är att kommunerna äger och hyr ut lokaler till företag. Detta är dock inte helt okomplicerat på grund av en rad faktorer, t.ex. kommunal kompetens och konkurrensfrågor m.m. Enligt Nutek har problem företrädesvis uppstått i kommuner där kommunen är en stor aktör på lokalmarknaden med betydande inflytande på fastighetsmarknaden. Problemen har dock varit hanterbara och Nutek har sammantaget en relativt positiv bild av stödet till kommunala lokaler.

Inom ramen för EU:s statsstödsregler kan regionala utvecklingsbidrag lämnas till kommuner för att bygga lokaler för uthyrning. Enligt reglerna i förordningen (2000:279) om regionalt utvecklingsbidrag får bidrag lämnas till uppförande, ombyggnad och restaurering av lokaler för uthyrning. Det skall gälla lokaler på mindre orter (mindre än 10 000 invånare), där förutsättningarna är tillfredsställande för den verksamhet som skall bedrivas i lokalerna. I

lokalerna får endast bedrivas sådan verksamhet som är bidragsberättigad. Vidare får lokalerna inte byggas större än 2 000 kvadratmeter eller vara avsedda bara för ett företag. De får hyras ut endast till små och medelstora företag som bedöms sakna möjlighet att själva bygga lokaler. I en ort som är utsatt för särskilt omfattande strukturell förändring av sysselsättningen får bidrag även lämnas till ombyggnad och restaurering av större lokaler.

Om lokalen ägs av en kommun eller ett kommunägt företag skall uppgift om hyrans storlek meddelas i beslutet om bidrag. Hyran skall därvid bestämmas lägst till en sådan nivå att den inte innebär subventioner utöver vad som följer av det regionala utvecklingsbidraget.

Totalt sett har drygt 36 miljoner kronor i regionalt utvecklingsbidrag beviljats till industrilokaler under perioden 2000–2002.

Enligt uppgift från Regeringskansliet finns det förslag om vissa förändringar i ovan nämnda förordning och en notifiering skickas i dagarna till kommissionen. Dels skulle en utvidgning ske till orter mellan 10 000 och 75 000 invånare, dels skulle orter som ligger utanför stödområdet men inom strukturfondsområdet kunna söka dessa stöd.

Social ekonomi och dess utveckling har behandlats i utskottets betänkande 2002/03:NU7 om vissa näringspolitiska frågor. Det framgår av nämnda betänkande att politikområdet folkrörelsepolitik bl.a. syftar till att stödja och stärka den sociala ekonomin i samhället.

Inom ramen för den sociala ekonomin kan nämnas de lokala kooperativa utvecklingscentrumen (LKU), vilka har till syfte att på ett brett sätt främja företagande och företagsutveckling. Målet med verksamheten är bl.a. att det skall startas fler och starkare företag inom den sociala ekonomin och att de som startar kooperativa och andra företag inom denna sektor skall ha tillgång till professionell rådgivning. Sedan år 1999 har Nutek ansvaret för att handlägga det statliga bidraget till kooperativ utveckling.

Under år 2002 har Nutek låtit genomföra en studie för att fördjupa förståelsen av LKU:s verksamhet. Avsikten har varit att få en grundläggande beskrivning av LKU:s verksamhet och rådgivarnas arbetssituation. Studien som nyligen lagts fram innehåller bl.a. en kvantitativ beskrivning och problematisering av förutsättningarna för LKU:s verksamhet, en kvalitativ beskrivning, en analys där de nämnda delarna kopplas samman samt en sammanfattning. Studien kommer enligt uppgift att kompletteras med synpunkter från olika intressenter och därefter att utgöra underlag för Nuteks rapportering till regeringen.

Det kan erinras om att regeringen under hösten 2002 har uppdragit åt berörda länsstyrelser och självstyrelseorgan att utarbeta och genomföra lokala program för entreprenörskap och lokalt utvecklingsarbete. Länsstyrelser m.fl. har beviljats högst 30 miljoner kronor för perioden 2002–2004 för att främja lokalt utvecklingsarbete. Bidragen skall lämnas till ideella organisationer som är verksamma på lokal nivå för aktiviteter inom ramen för programmen. Högst 10 % av medlen får – efter behovsprövning – användas för utgifter hos

ideella organisationer i samband med deras medverkan i mötesaktiviteter på regional nivå.

Syften med programmen är dels att, bl.a. genom ett förbättrat entreprenörskap, medverka till att utvecklingsidéer av särskild betydelse för den lokala utvecklingen tas till vara i ökad utsträckning, dels att öka möjligheterna för ideella organisationer att delta i och påverka denna process. Programmen skall utarbetas inom ramen för breda partnerskap, där särskild vikt skall läggas vid kvinnors och ungdomars deltagande. Enligt anvisningarna bör programmen lämpligen innehålla analys, mål och prioriterade insatsområden samt en indikativ finansiering. Senast den 28 mars 2003 skall de utarbetade programmen redovisas till Regeringskansliet.

Möjligheterna att samordna programarbetet med andra närliggande program och uppdrag, t.ex. lokala utvecklingsprogram för kommersiell service och kommande regionala tillväxtprogram, skall beaktas. En slutrapport skall redovisas senast i augusti 2005.

Vidare kan redovisas att regeringen i augusti 2002 beslutade att tillkalla en särskild utredare för att göra en översyn av Glesbygdsverkets roll och uppdrag inom den nya regionala utvecklingspolitiken som riksdagen beslutat om (prop. 2001/02:4, bet. 2001/02:NU4). Enligt direktiven skulle utredaren i sitt arbete utgå från behovet att främja lokala utvecklingsförutsättningar, där såväl tillväxtaspekter som välfärdsaspekter sammanvägs och beaktas (dir. 2002:112). Utredaren har nyligen redovisat resultatet av sitt arbete (SOU 2003:29). Utredningsresultaten i stort berörs vidare i ett senare avsnitt om landsbygds- och skärgårdsfrågor, till vilket hänvisas. Därför skall i detta sammanhang endast noteras att utredningen framhåller att det varit en önskan från många personer att det finns ett organ som tar vara på de erfarenheter som görs i byar och bygder och sedan sprider de goda exemplen. Det nya av utredaren förordade Landsbygdsverket föreslås – i väntan på ytterligare en utredning – att bl.a. få uppgiften att ansvara för kunskapsutveckling om landsbygden och tillvaratagande av landsbygdens utvecklingsförutsättningar, främst i arbetet med regionala tillväxtprogram. I den förstnämnda uppgiften ingår bl.a. att sprida goda exempel och att svara för metodkunskap, lärande och förvaltningen av gemenskapsinitiativet Leader+ m.m.

Det kan också nämnas att Nutek vid halvårsskiftet 2002 fick regeringens uppdrag (N2002/2991/RUT) att genomföra ett program för att långsiktigt stärka lokal näringslivsutveckling i enlighet med det förslag som myndigheten, i samråd med Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet, tidigare hade lämnat. Samtidigt beviljades Nutek ett bidrag på högst 25 miljoner kronor under perioden 2002–2004. Enligt regeringsbeslutet skall Nutek, efter samråd med Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS), kontinuerligt följa upp programmet genom särskilt utsedd intern eller extern expertis. Nutek skall senast den 1 mars 2003 (respektive 1 mars 2004) redovisa programmets genomförande samt ge en bedömning av dess effekter till Näringsdepartementet. Slutrapport med utförlig redovisning av programmets genomförande,

finansiering och effekter skall inlämnas till Näringsdepartementet senast i augusti 2005.

Programmet skall öka förutsättningarna för ett kvalitativt strategiskt arbete med näringslivsutveckling på lokal nivå och därmed öka möjligheterna för den lokala nivån att få en mer aktiv roll i det regionala utvecklingsarbetet. Målgruppen är

- samverkande kommuner,
- kommuner grupperade i lokala arbetsmarknadsregioner,
- kommuner i samverkan med statliga regionala organ,
- kommuner i samverkan med olika intressegrupper,
- lokala intresseorganisationer i samverkan med kommuner.

Programmet bygger på tre prioriterade åtgärdsområden, nämligen ökad lokal anknytning till regionala tillväxtavtal/tillväxtprogram, analyser och metoder för utveckling av lokala arbetsmarknadsregioner samt slutligen temainriktade analyser och metoder. Enligt Nuteks redovisning av hittillsvarande programarbete (dnr. 012-2002-1681) har, efter två ansökningstillfällen under år 2002, sammanlagt 54 projektansökningar inkommit till Nutek.

När det gäller frågan om en koppling mellan etableringsstöd för företag och krav på kollektivavtal kan nämnas att det finns vissa regler som berör denna koppling. Såväl i förordningen (2000:279) om regionalt utvecklingsbidrag som i förordningen (1998:996) om sysselsättningsbidrag stadgas att de anställdas lön och andra anställningsförmåner skall vara åtminstone likvärdiga med vad som följer av tillämpligt kollektivavtal. Regionalt utvecklingsbidrag får bara lämnas om verksamheten också tillförsäkras de anställda en tillfredsställande arbetsmiljö samt en tillfredsställande yttre miljö.

Det finns således inget krav på kollektivavtal men däremot på att förmånerna åtminstone skall vara likvärdiga.

Nutek har regeringens uppdrag att bidra till att kommuner etablerar kommunala teknik- och entreprenörskolor, KomTek. Den kommunala teknikskolan har syftet att på sikt få fler ungdomar, framför allt flickor, att intressera sig för teknik och har utvecklats av Nutek i samarbete med Arbetsmarknadsstyrelsen. KomTek är tänkt som ett komplement till undervisningen i skolan och arbetslivet. Enligt information från Nutek kan den också bli en mötesplats för alla med engagemang för teknik – lärare, föräldrar, innovatörer, företagare, kommunala tjänstemän m.fl. Till grunderna hör en pedagogik som bygger på glädje i att skapa med teknikens hjälp. Idén är kopierad efter de kommunala musikskolorna. Hälften av de studerande skall vara flickor/kvinnor. Från år 2002 och tre år framåt utvecklas idékonceptet i en pilotkommun, nämligen Örebro kommun, som invigde landets första KomTek i februari 2003. Pilotverksamheten drivs av kommunen med stöd av Nutek, Rådet för europeiska socialfonden i Sverige (ESF-rådet) och Arbetsmarknadsstyrelsen. Under år 2003 startar kommunala teknikskolor i Halmstad, Jönköping, Örnsköldsvik och Härnösand.

I den kommunala teknikskolan skall pojkar och flickor kunna gå på sin fritid ända tills de slutar gymnasiet. Vidare är arbetslösa en viktig målgrupp. Fortbildning för lärare är ett annat inslag i verksamheten inklusive utveckling av teknikundervisningen. Även arbetsgivare med yrkesgrupper som har behov av kompetensutveckling i teknik och naturkunskap kan hyra lokalerna liksom innovatörer som vill ta fram en prototyp.

För åren 2002 och 2003 har regeringen respektive Nutek avsatt sammanlagt 4,6 miljoner kronor för KomTek.

Utskottets ställningstagande

När det gäller lokalt företagande anser utskottet att utvecklingen är på rätt väg. Den lokala utvecklingen stimuleras genom att de olika program som beslutats av riksdagen i slutet av år 2001 (prop. 2001/02:4, bet. 2001/02:NU4) nu är under genomförande. Utskottet lägger stor vikt vid att även sådant företagande som ingår i den sociala ekonomin, bl.a. kooperativa företag, stärker sin roll. En god beskrivning av verksamheten vid lokala kooperativa utvecklingscentrum (LKU) och en analys av förutsättningarna för dessa kan utgöra en startpunkt för vidare utveckling. Även den i dagarna publicerade utredningen om en ny landsbygdsolitik kan – även om detta måste ses på betydligt längre sikt – innebära att landsbygden och dess företag betraktas på ett nytt sätt. Att samla kunskap om den lokala miljöns behov, önskemål och prioriteringar samt sprida goda erfarenheter kan genom en ny myndighetsorganisation (se även avsnittet om landsbygds- och skärgårdsfrågor) få en större vikt.

När det gäller frågan om en koppling mellan etableringsstöd för företag och krav på kollektivavtal anser utskottet för sin del att en förutsättning för att stöd inom ramen för den regionala utvecklingspolitiken skall utgå är att arbetsvillkoren på företaget minst uppgår till den nivå som anges i motsvarande kollektivavtal.

I frågan om kommuners möjlighet till uthyrning av lokaler till företag menar utskottet att det av motionären uppmärksammade problemet bör tas på allvar. Enligt uppgift är förändringar på gång; som nämnts ovan skickas i dagarna en notifiering till kommissionen i syfte att utöka möjligheterna för kommuners uthyrning av lokaler. Utskottet ställer sig positivt till den planerade utvidgningen.

När det gäller den kommunala teknikskolan är ett pilotprojekt påbörjat. Enligt utskottets uppfattning bör pilotprojekt utvärderas innan frågan om en permanentning av utbildningsformen tas upp.

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen avslå samtliga här behandlade motionsyrkanden.

Återförande av del av vattenkraftsvinsterna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med hänvisning till gällande principer för statens budgethantering avslå samtliga motionsyrkanden om återföring av del av vattenkraftsvinsterna till de producerande regionerna eller om en utredning av ett sådant system. *Jämför reservation 5 (kd, v, c, mp).*

Motionerna

I ett antal motioner begärs att det blir utrett på vilket sätt en del av vattenkraftsvinsterna skulle kunna återföras till de vattenkraftsproducerande regionerna eller att regeringen läger förslag på området. Sådana yrkanden finns i motionerna 2002/03:N259 (kd), 2002/03:N290 (kd), 2002/03:N246 (v), 2002/03:N205 (c), 2002/03:N210 (c), 2002/03:N325 (c, fp, kd, v, mp), 2002/03:N345 (c) och 2002/03:N302 (mp). Ett argument för en sådan ordning är att det lokala näringslivet och invånarna inte längre kan utnyttja de berörda naturresurserna för rekreation och dylikt. Ett annat argument är att vattenkraftskommunerna har blivit bidragsmottagare av regionalpolitiskt stöd m.m., när det i själva verket är de vattenkraftsproducerande kommunerna som bidrar till välfärden i landet. Återbäringen skulle exempelvis kunna uppgå till 1 öre per kWh. I några motioner begärs en utredning om förutsättningarna för återförande av vattenkraftsvinsterna enligt norsk modell. Totalt erhåller de norska vattenkraftskommunerna ca 3 miljarder norska kronor per år, varav ca 1,7 miljarder norska kronor avräknas i skatteutjämningsystemet, sägs det. I flera motioner föreslås att en parlamentarisk utredning tillsätts. I partimotioner från Vänsterpartiet och Centerpartiet förordas att en del av vattenkraftsvinsterna används till regionala riskkapitalfonder med inriktning mot nyföretagande m.m.

Vissa kompletterande uppgifter

I propositionen med förslag om en ny regional utvecklingspolitik (prop. 2001/02:NU4) redovisas att vid verksamhet som innebär drift av vattenkraftverk, vattenreglering eller ytvattentäkt m.m. skall tillståndsinnehavaren betala en särskild bygdeavgift till länsstyrelsen. Bestämmelser om detta finns i förordningen (1998:928) om bygde- och fiskeavgifter. Bygdemedel skall användas till ”investeringar för ändamål som främjar näringsliv eller service i bygden eller annars är till nytta för denna”. Bidrag får dock inte lämnas om det medför att det blir nödvändigt att även i fortsättningen bevilja medel för ändamålet eller att stat eller kommun kan förorsakas inte avsedda kostnader. Hänsyn skall vidare tas till statligt bidrag som lämnas i annan ordning. Det är länsstyrelsen som fastställer bidragen (på förslag av kommunerna). Det fanns enligt regeringens bedömning skäl att se över reglerna för användningen av

bygdemedel i ett vidare perspektiv, så att de kan komma berörd bygd till del på ett flexiblere sätt än vad som är möjligt i dag.

Hösten 2001 tog riksdagen ställning till ett antal motioner av motsvarande innebörd som de här aktuella (bet. 2001/02:NU4 s. 89).

I betänkandet anfördes att frågan om återföring av del av vattenkraftsvinsterna eller i vissa fall del av intäkter från andra naturresurser till de bygder där de genereras har diskuterats under lång tid. Utskottets principiella uppfattning var densamma som tidigare. Således ansåg utskottet att de befintliga principerna även fortsättningsvis skall gälla för statens budgethantering. Detta innebar att statliga inkomster från ett geografiskt område eller från en produktionsanläggning baserade på naturresurser inte skall kopplas till statliga utgifter i samma område. Om sådana kopplingar skulle införas skulle korrigeringar behöva göras till dessa kommuner via andra statliga budgetposter, vilket sammantaget leder till en svårgenomtränglig statlig budgethantering enligt utskottets uppfattning. Samtidigt anförde utskottet att det otvivelaktigt var så att det lokala näringslivet och invånarna kan ha vissa nackdelar från rekreationssynpunkt m.m. av exempelvis ett vattenkraftverk med tillhörande uppdämda områden. Kompensationstanken finns inbyggd i det ovan nämnda regelverket om bygde- och fiskeavgifter. Med hänsyn till att bestämmelserna är ”stelbenta” delade utskottet regeringens ståndpunkt att det finns skäl att göra en översyn av användningen av bygdemedel, så att de kan komma berörd bygd till del på ett mer flexibelt sätt än i dag.

Enligt uppgift är frågan om översyn av bygdemedel under beredning i Regeringskansliet; några direktiv för översynen eller utredningsinsatser har emellertid ännu inte redovisats.

Föreningen Sveriges Vattenkraftskommuner bildades av 44 kommuner vid ett möte i Östersund i juni 1999. Syftet för föreningens arbete är att skapa opinion för att vattenkraftskommunerna och berörda regioner får del i det värde vattenkraftsproduktionen genererar. Kommunerna skall därvid tillförsäkras stabila och förutsägbara intäkter. Föreningen skall vara partipolitiskt neutral och skall inte ta ställning för eller emot utbyggnad av vattenkraften. Det krav som föreningen ställer är att minst 600 miljoner kronor per år skall återföras till vattenkraftskommunerna och berörda regioner från befintliga energiskatter. Majoriteten av medlemskommunerna anser att de återförda medlen i första hand bör användas till lokal utveckling i form av infrastruktursatsningar och utvecklingsåtgärder.

Vidare bör i detta sammanhang hänvisas till den omfördelning som sker inom ramen för det kommunala skatteutjämnningssystemet, vilket har berörts i avsnittet Vissa bakgrundsfrågor.

Det kan också nämnas att frågan om vattenkraftsåterbäring var ett ämne som togs upp vid näringsutskottets studieresa till Oslo i mars 2003. I Norge utbetalas en naturresursskatt till vattenkraftskommunerna. Mycket små kommuner kan därigenom få stora resurser brutto. Andra instrument, vilka verkar ekonomiskt utjämnande mellan kommunerna, gör emellertid att det krävs

ytterligare utredningsinsatser för att kunna göra en rättvis jämförelse med Sverige.

Utskottets ställningstagande

Frågan om återföring av del av vattenkraftsvinsterna eller i vissa fall del av intäkter från andra naturresurser till de bygder där de genereras har diskuterats under lång tid. I den regionalpolitiska utredningen redovisas olika argument rörande återföring av vattenkraftsvinsterna (SOU 2000:87 s. 311). Kommittén hade i sitt utredningsarbete kommit in på frågan huruvida det är lämpligt att koppla vissa statliga skatteintäkter till geografisk användning. Vare sig det är fråga om en areell råvaruresurs eller en lokal naturresurs strider idén om att de som råkar bo i närheten av en lönsam produktionsanläggning skall få en särskild rätt till avkastningen helt mot den nationella solidaritetstanken, menade kommittén.

Utskottet har i denna fråga samma principiella uppfattning som tidigare (se bet. 2001/02:NU4 s. 89). Således anser utskottet att nu gällande principer även fortsättningsvis skall gälla för statens budgethantering. Detta innebär att statliga inkomster från ett geografiskt område eller från en produktionsanläggning baserade på naturresurser inte skall kopplas till statliga utgifter i samma område. Om sådana kopplingar skulle införas skulle korrigeringar behöva göras till dessa kommuner via ett nytt kommunalt utjämningsystem eller via andra statliga budgetposter, vilket sammantaget leder till en svårge-
nomtränglig statlig budgethantering.

Samtidigt är det otvivelaktigt så att det lokala näringslivet och invånarna kan ha vissa nackdelar från rekreationssynpunkt m.m. av exempelvis ett vattenkraftverk med tillhörande uppdämda områden. Kompensationstanken finns inbyggd i det ovan nämnda regelverket om bygde- och fiskeavgifter.

Med hänsyn till att bestämmelserna är ”stelbenta” har regeringen liksom utskottet uttryckt att det finns skäl att göra en översyn av användningen av bygdemedel, så att de kan komma berörd bygd till del på ett mer flexibelt sätt än i dag. Uppgifterna om översynens omfattning, tidsplanering m.m. har ännu inte redovisats; utskottet förutsätter att översynsarbetet nu påskyndas. Därmed avstyrks samtliga här berörda motioner i aktuella delar.

Utlokalisering av statlig verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå samtliga motionsyrkanden med hänvisning till att nu gällande principer för utlokalisering av statliga myndigheter bör följas. *Jämför reservationerna 6 (fp, kd), 7 (v, mp) och 8 (c).*

Motionerna

Med anledning av förslaget om lokalisering av den nya språkvårdsmyndigheten till Stockholm hävdas i motion 2002/03:N232 (s) att riksdagens beslut ännu en gång nonchalerats. Enligt riksdagens beslut skall möjligheten att i första hand välja länscentrum eller vissa andra orter i eller i anslutning till nationella regionalpolitiska stödområden analyseras. Alternativ lokalisering kan vara orter eller regioner där statlig verksamhet läggs ned eller där det finns lite sådan verksamhet, anför motionärerna. Mot den bakgrunden sägs det i motionen att det är angeläget att riksdagen studerar om det behövs ytterligare styrinstrument för att riksdagens beslut skall följas.

I motion 2002/03:N318 (s) understryks att Jönköping är en ort som väl lämpar sig för en lokalisering av Fastighetsmäklarnämnden. Enligt motionären är Jönköpings strategiska läge geografiskt och kommunikationsmässigt en betydelsefull faktor. Vidare är merparten av fastighetsmäklarna verkamma i södra delen av Sverige, varför Jönköping ligger centralt även ur tillsynssynpunkt.

I samband med försvarets nedläggningar av den militära verksamheten beslutades samtidigt att de orter som drabbades särskilt hårt skulle få stöd och hjälp för att återställa balansen på arbetsmarknaden, erinras det om i motion 2002/03:N363 (s). I motionen sägs att det för Sollefteås del gällde 600 nya arbetstillfällen, 300 statliga och 300 privata. Enligt motionärerna har en del insatser gjorts från regeringens sida. Dock återstår mycket att göra innan kommunen har 600 nya arbetstillfällen.

Motionärerna bakom motion 2002/03:N370 (s) menar att det är angeläget att hejda den snabba befolkningsomflyttningen till storstadsområdena. De anser att omlokalisering av statlig verksamhet tidigare visat sig vara ett effektivt medel för att motverka flyttning till storstäderna. Regeringen uppmanas därför att se över de statliga verksamheternas lokalisering för att förhindra en koncentration till storstadsområdena.

I verksamheter där staten har ett ägarinflytande måste regionalpolitiska hänsyn sättas i första rummet, understryker motionärerna i motion 2002/03:N379 (s). Det finns ett genuint och legitimt samhällsintresse för ett starkare statligt agerande när det gäller lokalisering av statliga verksamheter, anser motionärerna.

I motion 2002/03:N386 (s) framhålls att lokaliseringen av myndigheter kan spela en stor roll för att bryta trenden mot större samhällsklyftor och segregation. En flyttning av myndigheter från Stockholms stadskärna till exempelvis

Rågsved eller Husby skulle innebära att det lokala centrumet kan överleva ekonomiskt, att stadsdelarna utvecklas och att segregationstendenserna bryts. En annan positiv effekt är minskade hyreskostnader för myndigheterna.

En lösning för att minska överhettningen i Stockholm – och ett slag för att få också andra delar av landet att leva vidare – är att flytta ut ytterligare statlig verksamhet från Stockholm, anförs det i motion 2002/03:N203 (m). Motionären menar att kommuner som exempelvis Avesta och Hedemora är lämpliga för utlokalisering av statlig verksamhet.

I motion 2002/03:N238 (fp, m, kd, mp) framhålls att statens regionala utvecklingspolitik inte bara bör avse att ta hand om problem och rycka ut vid kriser. Därutöver bör staten ta ett strategiskt ansvar och stärka de områden som har en stark utveckling, t.ex. Göteborg. I denna stad saknas ett bra utbud av arbetsplatser för samhällsvetare, t.ex. huvudkontor för statliga verk m.m. Motionärerna begär att statliga myndigheter omlokaliseras från Stockholm till Göteborg. Även nya myndigheter bör lokaliseras till Göteborg.

I motion 2002/03:N266 (fp) begärs ett tillkännagivande till regeringen att statliga myndigheter, särskilt nytillkommande, bör spridas över hela landet. Också Gotland bör få statliga myndigheter.

I motion 2002/03:N267 (fp) sägs att undersökningar har visat att utflyttningar av myndigheter från Stockholmsregionen till övriga landet inte har gett den effekt som önskats. Motionärerna anser med anledning av detta att befintliga myndigheter i fortsättningen inte bör omlokaliseras. När det gäller nya myndigheter är lokalisering till andra delar av landet positivt.

I motion 2002/03:N332 (fp) understryks att Sveriges olika regioner inte fått samma förutsättningar när det gäller lokalisering av statliga verk och myndigheter. Om ett statligt verk lokaliseras till en ort medför detta inte bara ett ökat inflytande beroende på närhet utan också arbetstillfällena och ett ökat skatteunderlag. Enligt motionärerna måste de samhällsliga konsekvenserna av koncentration av statliga verk och styrelser till Stockholmsområdet utredas.

I motion 2002/03:Kr203 (kd) hävdas att det är hög tid att bryta invanda tankemönster och se möjligheterna när nya myndigheter skall etableras. Detta är nödvändigt för att leva upp till målsättningen att ha ett levande Sverige även utanför storstadsområdena. Som exempel nämns att när det gäller lokaliseringen av en ny myndighet inom svensk språkvård skulle Umeå kunna vara ett alternativ till Stockholm.

I motion 2002/03:N279 (v) anförs att omlokalisering av statlig verksamhet kan vara ett verktyg för att främja både en myndighets utveckling och den regionala utvecklingen i Sverige. Därför behövs en långsiktig omlokaliseringsplan av statliga verk och myndigheter. Motionärerna understryker att varje beslut om omlokalisering av befintlig verksamhet eller lokalisering av nya myndigheter bör föregås av noggranna överväganden. Besluten måste föregås av kartläggningar, analyser och bedömningar av konsekvenserna för de regioner som tappar arbetstillfällena liksom för de regioner som skulle dra nytta av omlokaliseringen. Planen måste vidare kombineras med både med-

flyttarstöd och stöd för dem som väljer att inte flytta med, menar motionärerna.

I motion 2002/03:N213 (c) framhålls att det är hög tid att uppfylla målsättningen om en decentraliserad lokalisering av nya myndigheter i landet och följa den av riksdagen fastlagda prioriteringen. Målsättningen bör enligt motionären vara att inom den kommande femårsperioden utlokalisera minst fem statliga myndigheter och verk till Kalmar län, vilket motsvarar 2 000 årsarbetstillfällen.

I motion 2002/03:N235 (c) krävs en radikal decentraliseringspolitik, som ger förutsättningar för tillväxt i hela Sverige. Motionären anser att regeringen snarast skall presentera en konkret plan för lokalisering av statlig verksamhet över landet. Målsättningen bör vara 50 000 årsarbetstillfällen under en femårsperiod. Utifrån lokala förutsättningar och behov bör enligt motionären ytterligare statlig verksamhet lokaliseras till Dalarnas län.

Omstruktureringar av statliga verksamheter har resulterat i bortfall av ett stort antal arbetstillfällen i Västmanlands län samtidigt som länet har en negativ befolkningsutveckling, sägs det i motion 2002/03:N308 (c). Kompensation via tillväxt inom den privata sektorn har uteblivit samtidigt som staten inte aktivt har verkat för nya arbetstillfällen. Västmanlands läge med goda kommunikationer och närhet till högre utbildningar gör länet intressant för etablering av statliga verksamheter.

I motion 2002/03:N309 (c) krävs att en omfattande utlokalisering av statlig verksamhet från Stockholmsregionen påbörjas. I Stockholm minskar exploateringstrycket och trängseln, attraktiva lokaler frigörs och hyreskostnaderna för staten minskar. Ute i olika regioner bidrar utflyttningen av kvalificerade tjänster till höjd utbildningsnivå, ökad skattekraft, stärkt efterfrågan på service och därmed till en positiv utveckling och tillväxt. Enligt motionärerna bör inte enbart de större regionala städerna utan även de mindre kommunerna komma i fråga vid en sådan utlokalisering.

Västernorrlands län har drabbats hårt av nedläggningar både av statlig verksamhet och annan verksamhet under en mycket lång tid, hävdas det i motion 2002/03:N342 (c). Mest kännbart har det varit för Sollefteå och Ådalsregionen till följd av försvarsnedläggningen. Enligt motionären har regeringen inte levt upp till sitt löfte om att utlokalisera 300 statliga jobb till Sollefteå. Därför är det rimligt att delar av skattemyndigheten, som nu håller på att utlokaliseras, kommer till Sollefteå.

I motion 2002/03:N343 (c) understryks att fler arbetstillfällen behöver skapas i Norrland. Enligt motionärerna kan regeringen vara behjälplig genom att flytta ut statliga arbetstillfällen från Stockholmsregionen till Norrland. I motionen sägs att de statliga verken och myndigheterna skall ge service till hela Sverige.

I Centerpartiets motion 2002/03:N345 anføres att de statliga verksamheterna bör utlokalisera motsvarande 50 000 arbeten på fem år över hela landet. Enligt motionärerna bidrar statliga verk till att bredda arbetsmarknaderna i de regioner som myndigheterna lokaliseras till. I motionen sägs vidare att många

verksamheter ute i landet har dragit ned antalet anställda medan verksamheten i Stockholm har tillåtits att växa.

I motion 2002/03:N384 (c, s) anförs att förutsättningarna under senare år har ökat för att bedriva statlig verksamhet över i stort sett hela landet med minst samma krav på kvalitet och snabbhet som ställs i Stockholmsområdet. Enligt motionärerna är det därför dags att leva upp till de direktiv och riktlinjer som gång på gång formulerats av riksdag och regering i fråga om lokalisering av statlig verksamhet. Enligt motionärerna bör målsättningen vara att inom en tioårsperiod förändra sysselsättningsbalansen så att regioner och orter med sviktande befolkningsunderlag kan tillföras 100 000 jobb med hjälp av bl.a. omlokaliseringar och nyetableringar av statliga verk, bolag och myndigheter.

Vissa kompletterande uppgifter

År 1990 lade riksdagen fast vissa principer för lokalisering av statlig verksamhet. I arbetsmarknadsutskottets betänkande (bet. 1989/90:AU13) uttalades bl.a. att omlokalisering men kanske framför allt decentralisering är viktiga inslag i strävandena att åstadkomma en balanserad regional utveckling. Enligt arbetsmarknadsutskottet bör en fortlöpande prövning ske av förutsättningarna för en decentralisering av verksamheter. En utgångspunkt är att myndigheterna även efter en omlokalisering eller decentralisering skall kunna fullgöra sina arbetsuppgifter effektivt. Vidare uttalades att även andra orter än stödje- punkterna, särskilt i sydöstra Sverige och Sjuhäradsbygden, kan komma i fråga för lokalisering.

I arbetsmarknadsutskottets betänkande 1996/97:AU2 från hösten 1996, preciserades principerna något. Bland annat uttalade arbetsmarknadsutskottet att alternativ lokalisering kan vara orter eller regioner där statlig verksamhet läggs ned eller som i övrigt är mindre väl försörjda med sådan verksamhet. I vart fall bör en annan lokaliseringsort än Stockholm övervägas. En utgångspunkt skall dock vara att myndigheterna även efter en sådan lokalisering skall kunna utföra sina arbetsuppgifter effektivt. Enligt arbetsmarknadsutskottets uppfattning bör frågor om lokalisering av statlig verksamhet som är av större vikt eller på annat sätt av principiellt av intresse underställas riksdagen. På arbetsmarknadsutskottets förslag riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen av denna innebörd.

Hösten 1998 övertog näringsutskottet beredningsansvaret i riksdagen för de regionalpolitiska frågorna inklusive utlokaliseringsfrågor. De fastlagda principerna har inte ändrats efter näringsutskottets övertagande av ansvaret för de regionalpolitiska frågorna.

Utskottet har tidigare behandlat frågan om utlokalisering av statliga arbetstillfällen, bl.a. i ett brett perspektiv i samband med frågan om utvecklingsprogram för kommuner med särskilda omställningsproblem (skr. 1999/2000:33, bet. 1999/2000:NU10).

Ett enhälligt utskott konstaterade i betänkandet att det förelåg principer för såväl lokaliseringen som beslutshandlingen i sådana ärenden. Dessa principer

har riksdagen som sin mening givit regeringen till känna hösten 1996. Innebörden är bl.a. att riksdagen kan förvänta sig att regeringen underställer lokaliseringsärenden som är av större vikt eller på annat sätt av principiellt intresse för riksdagens ställningstagande.

Regeringen har i juli 2002 givit ITPS och Statskontoret i uppdrag att utvärdera dels effekterna av omställningsarbetet efter de strukturomvandlingar inom försvaret som genomförts de senaste åren, dels den arbetsmetod som använts. En slutrapport från Statskontoret skall redovisas senast den 15 juni 2003 och en slutrapport från ITPS senast den 31 maj 2004.

Den 21 januari 2003 ägde en interpellationsdebatt rörande omställningsavtalen rum. Gunilla Wahléns (v) interpellation (ip. 2002/03:99) gällde slutrapporten från omställningsarbetet samt eventuella initiativ om fler arbetstillfällen till Sollefteå och Gotland. Statsrådet Ulrica Messing svarade att regeringens löfte om statliga arbetstillfällen hade infriats, även om alla ännu inte var på plats fysiskt. Bland annat var frågan om lokalisering av hundverksamheten inom Försvarsmakten till Sollefteå under beredning. På Gotland har enligt statsrådet regeringens löfte om 90 statliga arbetstillfällen uppfyllts med råge; cirka 150 arbetsplatser var på plats eller beslutade. Sammanfattningsvis gjorde regeringen bedömningen att utvecklingsprogrammet för berörda orter varit framgångsrikt.

Enligt ett brevsvår från regeringen till Norrlandsförbundet våren 2002 (dnr. N2002/2070/ RUT) är lokaliseringen av statliga myndigheter även framöver en viktig fråga. I svaret anför:

Fler statliga jobb skall hamna utanför Stockholm och de andra storstadsregionerna. Utvärderingar av utlokaliseringar av statliga verk visar att de kan vara ett verktyg både för att främja en myndighets långsiktiga utveckling och för den regionala utvecklingen i Sverige.

Vidare framhålls i svaret att det inför varje beslut när nya myndigheter skall lokaliseras eller befintliga myndigheter omlokaliseras, sker noggranna överväganden om möjligheterna att i första hand placera dem på orter eller i regioner där statlig verksamhet läggs ned eller som i övrigt är mindre väl försörjda med statliga jobb. Konsekvensen blir att det tas extra mycket hänsyn till regionala utvecklingsaspekter när en utredning föreslår att det skall bildas en ny statlig myndighet eller att en befintlig sådan skall organiseras om. Vid lokalisering av nya myndigheter och verksamheter skall det finnas bärande skäl för att Storstockholm skall föreslås som lokaliseringsort. Huvudregeln är att varken Stockholm eller andra storstäder ska väljas för nya verksamheter, förklaras det i brevet. Vidare säger regeringen att utvecklingen i stort går åt rätt håll och att den överrepresentation som av tradition funnits i Stockholms län – delvis till följd av politiska beslut – påtagligt har minskat jämfört med förhållandena för tre decennier sedan.

När det gäller den i motion 2002/03:N318 (s) nämnda myndigheten, Fastighetsmäklarnämnden, kan erinras om att lokalisering av denna myndighet har varit föremål för en skriftlig fråga i riksdagen (fr. 2002/03:14). Dåvarande statsrådet Britta Lejon, som besvarade frågan från Ragnwi Marcelind (kd) i

oktober 2002, bekräftade att regeringen gett Statskontoret i uppdrag att utreda förutsättningarna för en lokalisering av Fastighetsmäklarnämnden utanför Stockholmsområdet och att en lokalisering till Härnösand företrädesvis skall undersökas.

Vid sidan av Statskontorets huvuduppdrag att se på effekterna av omställningsarbetet och de använda arbetsmetoderna, vilket nämnts ovan, har Statskontoret således utrett förutsättningarna för att lokalisera Fastighetsmäklarnämnden till Härnösand. I regeringsuppdraget ingick inte att bedöma eller värdera eventuella regionalpolitiska effekter. I Statskontorets rapport (2002:27) konstateras att det är ofrånkomligt med påfrestningar och negativa effekter, i första hand på kort sikt, vid en omlokalisering av Fastighetsmäklarnämnden:

Om få anställda skulle flytta med – vilket är en trolig utveckling – så försvinner kunskap och erfarenhet som det kan ta lång tid att återställa. En relativt omfattande nyrekrytering måste i så fall genomföras och verksamheten åter byggas upp. Fastighetsmäklarnämndens effektivitet skulle minska under en övergångsperiod som kan sträcka sig över flera år.

Vidare sägs att en omlokalisering skulle leda till försvårade kontakter med de som ansöker om registrering samt ökade kostnader för resor. Enligt uppgift väntas regeringens beslut i frågan under våren 2003.

Vad avser frågan om lokalisering av ny myndighet inom språkvården kan redovisas att en parlamentarisk kommitté har haft i uppdrag att lägga fram förslag till handlingsprogram för svenska språket. I betänkandet Mål i mun – Förslag till handlingsprogram för svenska språket (SOU 2002:27) redovisas en mängd förslag angående det svenska språket och språkvården. I fråga om språkvårdens organisation föreslås att en ny myndighet för språkvårdande uppgifter, Sveriges språkråd, skall bildas. Staten bör samtidigt avveckla sitt engagemang i Svenska språknämnden och Sverigefinska språknämnden (formellt ideella föreningar med statligt stöd). Enligt uppgift bereds ärendet inom Regeringskansliet.

För fördjupad beredning av de nu aktuella motionerna har inom utskottets kansli upprättats en rapport om utlokalisering av statliga myndigheter, vilken ger en mer detaljerad bild över beslut och effekter av utlokalisering.

Utskottets ställningstagande

Efter omställningsarbetet i form av utvecklingsprogram för kommuner med anledning av strukturomvandlingar inom Försvarsmakten (skr. 1999/2000:33, bet. 1999/2000:NU10) har det vuxit fram en ökad medvetenhet om att en utlokalisering inte kan ses som en isolerad engångsåtgärd; tvärtom bör en helhetssyn anläggas på utvecklingsarbetet i de berörda orterna. Från statsmakternas sida gäller det att stärka kommunernas förmåga att arbeta långsiktigt och strategiskt med näringslivsutveckling för att ta till vara befintliga resurser på ett mer effektivt sätt.

De ovan redovisade och nu tillämpade principerna för utlokalisering av statliga myndigheter utgår enligt utskottets uppfattning från kriterier som bör

ge vägledning vid lokalisering av nya myndigheter eller enheter. Bland annat bör alltid en annan lokaliseringssort än Stockholm övervägas. När det är fråga om en omlokalisering skall myndigheten också efter denna kunna utföra sina arbetsuppgifter effektivt.

Vidare är utgångspunkten att riksdagen kan förvänta sig att regeringen underställer ärenden om lokalisering av statlig verksamhet som är av större vikt eller på annat sätt av principiellt intresse för riksdagens bedömning och beslut. Självklart föreligger alltid möjligheten för utskott och riksdag att göra bedömningen att det inte finns skäl att ta ställning i ett lokaliseringsärende.

I flera här aktuella motioner finns önskemål som på olika sätt skulle leda till andra resultat i lokaliseringsfrågorna.

Utskottet är medvetet om att det finns ett stort intresse för lokaliseringsfrågor och anser därför att de utvärderingar som nu pågår kan ge ytterligare underlag för dessa känsliga överväganden. Det kan förväntas att utvärderingarna av ITPS och Statskontoret rörande såväl omställningsarbetet efter strukturomvandlingarna inom försvaret som arbetsmetoden i sig kan ge nya utgångspunkter för det framtida arbetet. Vilka mål är möjliga att uppnå och vilka restriktioner finns? Vad är ett effektivt omställningsarbete? Sådana frågor är viktiga att få svar på.

Utskottet anser – i likhet med vad regeringen anför i ovan citerat brev – att lokaliseringen av statliga myndigheter är en viktig framtidsfråga och att fler statliga arbeten bör placeras utanför Stockholm och de andra storstadsregionerna. Möjligheterna att öka andelen statliga arbeten utanför dessa regioner bör tas till vara, inte minst för att motverka den ojämna regionala utvecklingen i Sverige.

När det gäller önskemålen om lokaliseringen av Fastighetsmäklarnämnden respektive Sveriges språkråd bör enligt utskottets mening den pågående beredningen av lokaliseringsfrågorna avvaktas.

Sammanfattningsvis anser utskottet att de nu gällande principerna för utlokalisering av statliga myndigheter bör följas i överensstämmelse med de grunder som arbetsmarknadsutskottet förordat och riksdagen uttalat. Samtidigt måste det finnas en öppenhet för att nya utredningsresultat på sikt kan visa på nya vägar.

Med hänvisning till vad som anförts anser inte utskottet att det finns behov av något uttalande från riksdagens sida med anledning av de nu aktuella motionsyrkandena. De avstyrks således.

Servicefrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete avslå motionsyrkanden om kommersiell och offentlig service. *Jämför reservation 9 (m, fp, kd, c).*

Motionerna

I motion 2002/03:N313 (s) hänvisas till Glesbygdsverkets uppgifter om minskningar av antalet butiker i Sverige. Motionären anser att statens ägardirektiv, med inriktning mot lönsamhet, för vissa statliga bolag som Posten och Svenska Spel i detta avseende står i motsättning till regeringens ambition att utveckla hela landet. Ägardirektiven bör därför ses över. Ett bredare serviceutbud sägs underlätta glesbygdsbutikernas överlevnadsmöjligheter.

I motion 2002/03:N319 (s) begärs en översyn av glesbygdsstödet och särskilt stödet till kommersiell service. Trots att kommunerna har fått ökade kostnader för hemsändning av varor har den statliga ersättningen varit oförändrad sedan år 1997, är argumentet.

I motion 2002/03:N320 (s) uppmärksammas problemet med att små butiker konkurreras ut av stormarknader och varuhus. Motionärerna menar att marknadskrafternas rationaliseringsiver inom detaljhandeln medför att konsumenterna får sämre service och sämre närhet till butiker. De föreslår att utarmningen av servicen i fackhandeln bör studeras i ett längre perspektiv inom ramen för en utredning och att mål för framtiden samlas i en handlingsplan.

Vikten av små butiker för nödvändig service på landsbygden framhålls i motion 2002/03:N326 (s). Med hänvisning till ett exempel i Dalarna kritiserar de tillämpningen av de nuvarande stödreglerna, enligt vilka glesbygdsbutiker endast får stöd under en viss kvotperiod. Motionärerna vill att reglerna om stöd till glesbygdsbutiker ses över.

Motionärerna bakom motion 2002/03:N398 (s) betonar värdet av god tillgång på kommunal service i Västsverige. På landsbygden sägs både byskolor och lanthandel vara centrala för att upprätthålla en god livsmiljö. Problemet med att skärgårdskommuner får ökade kostnader, men inte intäkter, för säsonginflyttade äldre, berörs också i motionen. Motionärerna anser att förutsättningarna för skolor, affärer och annan service på landsbygden bör ses över och pekar också på byalags och andra samverkansgruppers betydelse för utveckling i landsbygd.

I Moderata samlingspartiets kommittémotion 2002/03:N304 förespråkas att det skapas möjligheter för småföretagare eller ekonomiska föreningar att ta över grundläggande samhällsservice som post, apotek, systembolag och liknande. Samlokalisering av olika typer av service framhålls också som ett medel att undvika att hotade tjänster försvinner. Den främsta fördelen med

ovanstående förslag sägs vara ökad flexibilitet och anpassning till lokala behov.

I den folktoppartistiska kommittémotionen 2002/03:N267 betonas vikten av att staten tar ansvar för sin kärnverksamhet – postservice, apotek, polis och rättsmyndigheter – i hela landet. Motionärerna menar att kärnverksamhet allt oftare dras in utan tillfredsställande förklaring och att utvecklingen på sikt kan hota hela bygder. Även kommunernas ansvar, i form av landsbygdsskolor och säkrande av en god hemtjänst, betonas. Motionärerna vill införa ett särskilt anslag i statsbudgeten för upphandling av grundläggande samhällsservice i regionalpolitiskt utsatta områden. De förordar också att den grundläggande samhällsservicen tryggas i lag.

Kristdemokraterna anför i sin kommittémotion 2002/03:N307 att Folkstyrelserådets förslag om att post och lanthandel skall tillhandahålla ett grundservicepaket bör beaktas för att undvika serviceneddragningar i glesbygd, landsbygd och småorter. Upphandlingsmodeller som gynnar lokala småföretag i stället för storskalighet bör utvecklas. Kristdemokraternas förslag om servicepunkter innebär en samling av gemensamma tillgångar för att med utgångspunkt i lokala förutsättningar garantera en grundservicenivå inom rimligt avstånd.

Motionären bakom motion 2002/03:N275 (kd) föreslår samordning av grundläggande samhällsservice i glesbygd. Post och lantbrevbärare sägs också vara en viktig funktion på landsbygden för såväl äldres sociala kontakter som för småföretagare. I motionen förordas att staten verkar för bildandet av s.k. lokala nav som kan garantera en grundservicenivå inom rimliga avstånd.

I motion 2002/03:N341 (c) framhålls affärens betydelse för att få människors vardagsliv att fungera. Motionärerna menar att neddragningar av statlig service många gånger försvaras med att ansvaret för servicen kan föras över på ortens affär. Ansvar för lanthandlare att anslå samhällsinformation bör dock följas av ersättning. Stödet till lanthandlare och ersättning för hemsändning av varor bör samordnas och höjas. Svenska Spel bör gratis tillhandahålla spel i affärer som erhåller sådant stöd. Dessa åtgärder sägs alla främja det regionalpolitiska målet att människor skall ha tillgång till likvärdig service över hela landet. Motionärerna vill att en särskild utredning skall tillsättas för att samordna insatserna för uppfyllande av detta mål.

Centerpartiet hävdar i motion 2002/03:N345 att det är totalt oacceptabelt att den statliga grundläggande servicen utanför tätorterna brister. För att komma till rätta med detta föreslås att de myndigheter vars service brister får en tid på sig att komma på ett acceptabelt kompensationsystem. Om så inte görs måste lagstiftning kunna tillgripas för att garantera servicen. Om en ansvarig myndighet inte kan ge en tillfredsställande förklaring till varför riksdagens mål inte uppfylls skall den kunna placeras för direktförvaltning under respektive departement.

I motion 2002/03:N376 (c) framhålls regeringens ansvar för att de samhällsägda bolagen tar sitt ansvar för servicen i hela landet. En viktig del i

detta sägs stödet till lanthandeln vara. Med anledning av det bör ägardirektiven i de statliga bolagen innehålla en skyldighet att utse apoteksombud och systembolagsombud. Regeringen bör också åläggas att se till att Svenska Spel och ATG finns utanför tätorterna. Ansvaret för att handikappanpassa postservice lokaler på landsbygden behöver även klargöras.

Motionärerna bakom motion 2002/03:N302 (mp) hänvisar till Glesbygdsverket, som nyligen konstaterat att de statliga verken inte tar sitt regionalpolitiska ansvar när det gäller lokalisering av egna verksamheter. Följaktligen anser motionärerna att det krävs starkare styrning av och tydligare direktiv till statliga verk och bolag för att dessa inte skall överge mindre orter och glesbygd vid åtstramningar. Basservicens betydelse för en positiv utvecklingspiral vad gäller den sociala strukturen på en ort nämns också.

Vissa kompletterande uppgifter

Inledning

Statens ansvar för att övervaka tillgången på kommersiell service (varmed främst avses tillgång till dagligvaror och drivmedel) åvilar i första hand Konsumentverket, medan Glesbygdsverket har motsvarande ansvar gällande tillgången på offentlig service (varmed avses servicefunktioner som tillhandahålls av såväl statliga som kommunala aktörer). Konsumentverket och Glesbygdsverket har den 14 mars 2003 ingått ett samverkansavtal kring målet om god tillgänglighet till service i alla delar av landet. Samverkan skall primärt ske i form av informationsutbyte och samrådsförfaranden.

I Glesbygdsverkets regleringsbrev för år 2003 ges verket i uppdrag att lämna förslag till hur politikområdet Regional utvecklingspolitik bör följas upp och utvärderas avseende den del av målet som gäller tryggheten av en god servicenivå i alla delar av landet. Uppdraget skall redovisas till Näringsdepartementet senast den 31 december 2003.

Kommersiell service

Förordningen (2000:284) om stöd till kommersiell service beskriver fyra stödformer: investeringsbidrag, landsbygdslån, servicebidrag samt hemsändningsbidrag. Gällande servicebidragen till näringsidkare kan nämnas att bidrag får lämnas högst tre år, men att bidrag kan lämnas under längre tid om det finns synnerliga skäl. Vidare kan erinras om att näringsutskottet hösten 2002 behandlade en fråga om kommersiell service i sitt budgetbetänkande 2002/03:NU2. Utskottet menade att det var positivt att de då aktualiserade frågorna skulle undersökas närmare i en översyn som Näringsdepartementet meddelat att det avsåg att initiera. I regleringsbrev till Konsumentverket för år 2003 fick verket i uppdrag att genomföra en översyn av bestämmelserna för hemsändningsbidrag i förordningen om stöd till kommersiell service. Uppdraget skall redovisas till Jordbruksdepartementet och Näringsdepartementet senast den 30 april 2003.

I budgetpropositionen för år 2002 skriver regeringen (utgiftsområde 19 s. 28) att stöd till kommersiell service under år 2001 beviljats för ca 43 miljoner kronor. Regeringen anser att åtgärderna bidragit till att upprätthålla servicenivån i gles- och landsbygd. Regeringen har under år 2002 gjort särskilda satsningar på tryggnad av kommersiell service, framhålls det i propositionen.

I mars 2002 tilldelade regeringen länsstyrelser och regionala självstyrelseorgan sammanlagt 20 miljoner kronor i extra medel för stöd till lokala utvecklingsprogram för kommersiell service, som ett led i att motverka ytterligare försämringar på området. Konsumentverket har regeringens uppdrag att stödja berörda länsstyrelser och självstyrelseorgan i framtagande av programmen, liksom för löpande uppföljning och utvärdering (N2002/6171/RUT). Verket skall senast 31 maj 2003 redovisa till Regeringskansliet hur framtagandet av de lokala utvecklingsprogrammen för kommersiell service löper. I regeringens instruktioner sägs att innehållet i de lokala utvecklingsprogrammen bör förankras i breda partnerskap där företrädare för kommuner, lokalt näringsliv, serviceinrättningar samt lokala utvecklingsgrupper ingår. På så vis antas programmen ta hänsyn till lokalt varierande förutsättningar och samlade resurser.

Regeringen har år 2002 också beviljat Konsumentverket ytterligare sammanlagt 15 miljoner kronor under perioden 2002–2004 för att utveckla och testa nya lösningar inom det kommersiella serviceområdet (N2002/1515/RP (delvis)). Projekten som stöds genom detta anslag bör, enligt direktiven, helst avse nya samordningslösningar och innehålla modern informationsteknik för att utveckla flexibla servicelösningar.

En del av dessa medel är riktade mot projekt för lanthandlare via programmet Affär på landet, som är ett samarbete mellan Konsumentverket och Föreningen Landsbygdshandeln Främjande. Affär på landet är ett kompetens- och utvecklingsprogram. Programmaterialet finns att tillgå skriftligen samt via ett Internetstöd avsett för regionala och lokala aktörer som arbetar med programmet. I Konsumentverkets regi finns också Lanthandelsdatabasen, som innehåller uppgifter som beskriver lanthandeln lokala marknad och som särskilt riktar sig till företagare och anställda i landsbygdshandeln, planeringsansvariga i kommuner och "byalag" på landsbygden.

Utvecklingen av antalet dagligvarubutiker är, enligt Glesbygdsverkets rapport Utvecklingen år 2002 av offentlig service i gles- och landsbygder, fortsatt negativ. Under år 2001 minskade antalet dagligvarubutiker enligt verkets rapportering med ca 70 butiker, motsvarande 3 %. Det finns ännu inga uppgifter om utvecklingen för år 2002, men Glesbygdsverket gör bedömningen att inget tyder på annat än att det skett en ytterligare minskning under detta år. Verket uppger att den bild som framkommer från länsstyrelser och regionala självstyrelseorgan tyder på att det i de flesta län försvunnit någon eller några butiker under det senaste året.

Av Glesbygdsverkets granskning framgår även att konkurrensen från stormarknader, lågpriseterableringar eller köpcentrum i tätorter av länsstyrelser och regionala självstyrelseorgan bedöms vara en starkt bidragande orsak till

minskningen av dagligvarubutiker i gles- och landsbygd. Glesbygdsverket anser därför att frågan om externetableringarnas betydelse för serviceutvecklingen i såväl landsbygd som stads kärnor bör utredas grundligt innan ytterligare etableringar genomförs.

Offentlig service

Inledningsvis kan nämnas att regeringen i budgetpropositionen understryker den kommersiella servicens – i synnerhet lanthandeln – betydelsen för tillgången till offentlig service, då ortens affär ofta tjänar som serviceställe även för offentligt tillhandahållna tjänster. Detta samband framhålls även som mycket centralt i Glesbygdsverkets översikt över utvecklingen av offentlig service i gles- och landsbygder under år 2002.

I förordningen (1998:1634) om regionalt utvecklingsarbete betonas att statliga myndigheter i god tid skall samråda med länsstyrelsen om de avser att minska eller dra in service i gles- och landsbygdsområden. Länsstyrelsen och myndigheter skall med bl.a. kommuner och privata intressenter undersöka möjligheterna att genom samordning av olika verksamheter upprätthålla servicen inom området. Som tidigare nämnts är förordningen för närvarande under omarbetning inom Regeringskansliet under våren 2003.

Med anknytning till frågan om samordning kan nämnas att Konsumentverket, byggt på slutsatser i en undersökning verket låtit göra om ombudsfunktioner hos lanthandlare, tagit initiativ till ett s.k. centralt samordningsforum med deltagare från Apoteket, Systembolaget, Svenska Spel, Glesbygdsverket m.fl. Syftet är att skapa ett forum för samverkan och samråd när det gäller arbetet med de lokala utvecklingsprogrammen för kommersiell service m.m.

De centrala samordningsforumen skall också diskutera vidareutveckling av den s.k. Servicedatabasen, som administreras gemensamt av Konsumentverket och Glesbygdsverket. Inom Servicedatabasen insamlas och tillgängliggörs uppgifter om allmänhetens tillgång till fem servicetyper: dagligvaror, post, bank, systembolag och apotek. Det pågår också förberedelser för att lägga ut statistik om bensinstationer, och posttjänsterna skall kompletteras med information om lantbrevbärare. Glesbygdsverket har kartlagt tillgänglighet till viss offentlig service: skolor, vårdcentraler och sjukhus. Dessa data uppges vara tänkta att integreras med Servicedatabasen så snart som möjligt.

Av Glesbygdsverkets översikt över utvecklingen av offentlig service i gles- och landsbygder för år 2002 framgår att förändringarna i utbudet av service avseende antalet ombudsfunktioner inte varit särskilt stort under detta år. I några län har ett mindre antal ombud försvunnit men det har även tillkommit ett antal nya ombud, vilket innebär små nettoförändringar. Som tidigare nämnts betonar Glesbygdsverket det starka beroendet mellan tillgången på dagligvaruhandel och tillgången på ombudsfunktioner från de statliga bolagen. Butikerna uppges ofta vara en förutsättning för att den service som tillhandahålls av de statliga bolagen skall kunna finnas kvar i gles- och landsbygdsområden.

Glesbygdsverket anser att det är viktigt att ambitionerna i propositionen om en politik för tillväxt och livskraft i hela landet (prop. 2001/02:4) fullföljs på serviceområdet. Verket menar att det därför bör utformas en tydligare styrning och tydligare instruktioner för de statliga bolagen att ta ansvar även för utvecklingen i gles- och landsbygder. Dessutom bör, enligt Glesbygdsverket, tillsynsverksamheten förstärkas genom bl.a. utökad stöd i lag och förordning samt i resurser för tillsynsmyndigheterna. Slutligen sägs att ägardirektiv bör innehålla krav på bolagen att beakta möjligheter till samordning av service.

Avslutningsvis kan nämnas att Glesbygdsverket år 2002 tog fram en rapport (Skolan mitt i byn) i vilken erfarenheter från nedlagda och nedläggningshotade byskolor redovisas och analyseras. Rapporten innehåller ett discussionsunderlag och en "checklista" för kommuner som ställs inför frågan om en eventuell nedläggning av en byskola.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är frågorna om en god service för alla delar av landet av mycket stor betydelse. Som utskottet konstaterade vid förra årets behandling av proposition 2001/02:4 om en politik för tillväxt och livskraft i hela landet är det glädjande att regeringen med den nya regionala utvecklingspolitiken tar ett helhetsgrepp, som innefattar ett antal olika instrument för att uppnå det nya målet om en god servicenivå i hela landet.

Motionskraven om grundservice inom rimliga avstånd kan inte sägas innebära någon stor skillnad i förhållande till målsättningen för den regionala utvecklingspolitiken. Det är, enligt utskottets uppfattning, viktigt att dessa mål görs så tydliga och utvärderingsbara som möjligt. Utskottet ser därför positivt på att Glesbygdsverket givits i uppdrag att lämna förslag till hur politikområdet bör följas upp och effektutvärderas avseende den del av målet som gäller tryggheten av en god servicenivå i alla delar av landet. Det är även av stort värde att uppgifter om servicenivån i landet på vissa områden görs tillgängliga genom Servicedatabasen. Däremot anser inte utskottet att det är aktuellt att i lag lägga fast en viss servicenivå i hela landet, vilken skulle gälla under alla betingelser.

Utskottet anser att den oro som framkommer både i vissa motioner och från Glesbygdsverket för att en minskning av antalet dagligvarubutiker kan få negativa effekter på medborgarnas tillgång till såväl kommersiell som offentlig service måste tas på allvar. Det är därför värdefullt att regeringen föreslår en fortsättning av den förra året introducerade modellen med lokala utvecklingsprogram för kommersiell service. Med hänsyn till att dessa program utarbetas på länsnivå eller motsvarande och i samarbete med berörda aktörer, ges goda möjligheter till helhetssyn, delaktighet och förankring i breda partnerskap.

Utöver de lokala utvecklingsprogrammen föreslår regeringen att ytterligare 15 miljoner kronor satsas under de kommande åren på att testa och utveckla nya lösningar inom det kommersiella serviceområdet. Utskottet anser att detta

är en välkommen och nödvändig åtgärd för att genom ökat samarbete mellan servicegivare på lokal nivå skapa bättre möjligheter att bibehålla en god servicenivå i hela landet. Betoningen på nya samordningslösningar och användande av modern informationsteknik för att utveckla flexibla servicelösningar motsvarar även vad som efterlyses i många motioner. Med anledning av yrkandena i motionerna 2002/03:N319 (s) och 2002/03:N341 (c) påminner utskottet om den översyn av hemsändningsbidraget som Konsumentverket givits i uppdrag att genomföra.

Från Glesbygdsverket och vissa motionärer efterlyses starkare styrning av statliga verk och bolag att ta sitt ansvar för trygghet av en god servicenivå i glesbygd. Enligt förordningen om regionalt utvecklingsarbete måste statliga myndigheter i god tid samråda med länsstyrelsen om de avser att minska eller dra in service i gles- och landsbygdsområden. Utskottet anser inte att det i nuläget finns behov av förändrade regelverk men vill dock framhålla vikten av att samrådsförfarandet utnyttjas till att finna lösningar som medför att en god servicenivå kan upprätthållas.

Med hänvisning till vad som anförts får de väckta motionerna anses besvarade gällande servicefrågor. Riksdagen bör således avslå samtliga här behandlade motionsyrkanden.

Landsbygds- och skärgårdsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete avslå motionsyrkanden om landsbygds- och skärgårdsfrågor.
Jämför reservation 10 (m, fp, kd, c).

Motionerna

Motionären analyserar i motion 2002/03:N317 (s) orsaker till utflyttning och kommer till slutsatsen att det primärt är ungdomar som flyttar samt att mindre tätorter är hårdare drabbade av sådan utflyttning än ren landsbygd. Därefter uppmärksammas betydelsen av företagande och arbete, skolor av god kvalitet, kommunal samordning för att trygga god samhällsservice samt möjligheten till en aktiv fritid som faktorer för att kunna vända den negativa befolkningsutvecklingen i mindre tätorter.

I motion 2002/03:N362 (s) framhålls betydelsen av lokala och regionala nätverk – mellan myndigheter, kommuner, organisationer och näringsliv – för framväxt av företag. Motionärerna menar att en av regionalpolitikens viktigaste uppgifter måste vara att stärka förutsättningarna för att skapa varaktiga arbetstillfällen utifrån småskaliga företagsidéer under lokala förutsättningar och villkor. Detta åstadkoms genom ökad samverkan som gör grundläggande service tillgänglig för alla.

I motion 2002/03:N372 (s) betonas vikten av likvärdiga levnadsvillkor i hela landet, med utgångspunkt i förhållandena i Jämtlands län. Länet sägs ha en god livsmiljö och stora utvecklingsmöjligheter, men ha problem med stora avstånd, vikande befolkningstal, medförande extra stora kostnader för offentlig service och lokalt näringsliv. Det kommunala utjämnningssystemet sägs därför vara av stor betydelse för att kunna ge ekonomiska förutsättningar för en samhällsservice som är likvärdig med andra delar av Sverige. I övrigt efterlyses åtgärder som riktade ekonomiska incitament till företagare, utlokalisering av statlig verksamhet, olika satsningar på infrastruktur, fortsatt utveckling av Mitthögskolan samt ett "folkhemsstöd" för att få fler att bosätta sig i glesbygdsområden.

I motion 2002/03:N381 (s) konstateras att det i glesbygd är svårt att bibehålla tidigare nivåer av offentlig service beroende dels på kostnaden, dels på kompetensbrister. Som ett sätt att mildra detta problem föreslår motionären en samordning mellan olika delar av offentlig förvaltning, exempelvis polis, tull och kustbevakning. Med utbildningsinsatser skulle tjänstemän inom någon av verksamhetsgrenarna även kunna utföra tjänster inom de andra. Detta skulle åstadkomma såväl bättre trygghet som fler arbetstillfällen i glesbygd. Motionären konstaterar att det på det statliga området skulle krävas ändringar i regelverket, men att kombinationstjänster inom olika kommunala förvaltningar skulle kunna inrättas utan andra åtgärder än opinionsbildning.

En acceptabel nivå av service krävs, enligt motion 2002/03:MJ429 (m), för att landsbygden skall vara ett gott alternativ till mer tätbefolkade trakter. Förutom varierade utkomstmöjligheter, goda kommunikationer och möjligheter att starta eget, framhålls också tillgång på barnomsorg och skola, gärna i alternativ, småskalig regi, som viktiga. Motionärerna yrkar på en skattesubvention av hushållsnära tjänster för att underlätta äldres möjligheter att bo hemma. Upphävande av Apotekets och Postens monopolställning pekas ut som medel för att öka tillgänglighet och närhet till sådan service.

Värmlands och Dalslands möjligheter lyfts fram i motion 2002/03:N265 (fp). Motionärerna anför att det är en liberal utgångspunkt att människor skall kunna bo där de själva vill och ha ett bra liv där. För att hela landet skall kunna brukas krävs, enligt motionärerna, ett klimat som gynnar investeringar i hela landet.

Folkpartiet framför i kommittémotionen 2002/03:N267 sin syn på regionalpolitiken, vars inriktning sägs skilja sig från det beslut som riksdagen fattade förra året. Motionärerna betecknar rörlighet som en liberal grundidé och betonar därför vikten av goda kommunikationer och infrastruktur i hela landet, så att människor skall kunna bo och arbeta där de vill. Motionärerna anför att målen för regionalpolitiken inte skall vara att skapa jobb i glesbygd och en viss befolkningsfördelning. Målen skall i stället vara att skapa förutsättningar – i termer av grundläggande service och ett gott företagsklimat – för människors frihet att bo och arbeta var som helst. Folkpartiet framhäver i motionen också betydelsen av att det finns ett rikt kulturliv och bra fritidsak-

tiviteter för att kunna attrahera och behålla landsbygdsinnevånare, inte minst ungdomar.

I motion 2002/03:N270 (kd) anförs att fastboende skärgårdsbor är en förutsättning för såväl rimlig näringsverksamhet som turistverksamhet i skärgården. Motionärerna beklagar att den statliga skärgårdsutredningen (SOU 1994:43) inte resulterade i en proposition och betonar vikten av en sammanhållen skärgårdspolitik. Fastighetsskattens effekter sägs vara orimliga och den bör ersättas med en kommunal avgift för att täcka kommunal service kopplad till fastigheter. Boendeplikt nämns också som ett alternativ som bör undersökas som ett led i att trygga ett åretruntboende i skärgården. Frågan om en samlad skärgårdspolitik har, enligt motionärerna, bollats mellan olika utredningar, regeringen och Glesbygdsverket. De hänvisar till tidigare kristdemokratiska förslag om att inrätta ett statligt skärgårdsråd för samordning av skärgårdspolitiken.

I den kristdemokratiska kommittémotionen 2002/03:N307 pekas skapandet av lokala förvaltningsmodeller ut som ett sätt att rädda arbetstillfällena i glesbygd. Lokal skogs-, sjö- och naturförvaltning sägs kunna ge nya utkomstmöjligheter inom såväl naturvård som turism och bör därför få riksdagens stöd. Motionärerna uttalar sig vidare positivt om Folkhälsoinstitutets arbete, som ett exempel på lokal demokrati i ett underifrånperspektiv. Kristdemokraterna föreslår att en vidareutveckling av rådets insatser prövas, exempelvis genom att ge det en samordnande funktion med placering vid länsbyggeråden. Resurser till detta bör tas från anslaget till landsbygdsprogrammen.

I motion 2002/03:N329 (v) presenteras en lång lista med förslag på åtgärder som enligt motionären borde prövas och utvärderas i syfte att minska klyftan mellan storstads- och landsbygdsregioner, vilken beskrivs som ett stort hot mot den generella välfärden. Bland åtgärdsförslagen finns bl.a. riktade stimulansåtgärder för avfolkningsregionerna, medveten regionalpolitisk användning av pensionsfondsmedel, ökade statliga medel till det kommunala utjämningsystemet, nolltaxa i kollektivtrafiken och specialdesignade yrkesutbildningar för regionala bristyrken.

I motion 2002/03:N241 (c) föreslås att ett nytt "Hela Sverige skall leva"-projekt initieras. Motionären menar att vi i dag ser en utarmning av landsbygden, i form av sviktande befolkningsunderlag, försämringar av samhällsservicen och ett svagare föreningsliv. För att motverka denna utveckling och skapa framtidstro föreslås ett nytt "Hela Sverige skall leva"-projekt finansierat med EU-medel.

Motionärerna bakom motion 2002/03:N254 (c) framhåller vikten av en skärgårdsmiljö som inte bara lever under turistsäsongen, utan hela året. De pekar på kustområdena på Öland och i Kalmar län och Östergötland som en utomordentlig tillgång. Småföretagande, där turismen är en viktig del, sägs vara basen för utvecklingen av nämnda skärgårdsmiljöer. Ett åtgärdsprogram för en levande skärgård året runt presenteras, innefattande bl.a. förändrad fastighetstaxering, förbättrade kommunikationer, tryggnad av samhällsservice m.m.

Öars speciella förutsättningar måste, enligt vad som sägs i motion 2002/03:N323 (c), tas i beaktande i den svenska lagstiftningen, för att det av Sverige ratificerade Amsterdamfördragets artikel 158 skall fyllas med praktiskt innehåll. Motionärerna lyfter särskilt fram Gotland, vars beroende av ”export” till fastlandsmarknader i kombination med höga transportkostnader, bör föranleda hänsyn, exempelvis gällande Gotlandstrafikens framtid.

Motionärerna bakom motion 2002/03:N343 (c) vill ge människor fler skäl att flytta till Norrland. De konkreta förslag som nämns med detta syfte är att avskriva studieskulder för dem som bosätter sig i Norrlands inland och att ge turistnäringen goda förutsättningar för utveckling genom att delegera beslut om strandskydd och skoterleder från stat till kommun.

Centerpartiet förordar i motion 2002/03:N345 en avveckling av den traditionella regionalpolitiken med tyngdpunkt på olika bidrag. I dess ställe måste villkor skapas för att tillväxt och utveckling skall komma hela landet till del. Detta kräver, enligt Centerpartiet, både generella förändringar och riktade insatser mot särskilt utsatta grupper och regioner i landet.

I motionen betonas att stads- och landsbygdsregioner har väldigt olika förutsättningar och därför måste det finnas en särskild politik för vardera. Inom ramen för landsbygdspolitiken bör insatser göras för utveckling av landsbygdens näringsverksamhet, tillgänglighet till service, utbildning och utveckling av personliga resurser samt infrastruktur och kommunikation. Ett institut för landsbygdsforskning bör inrättas för att samordna insatser vid en mängd institutioner.

Centerpartiet vill också ha en särskild skärgårdspolitik som speciellt tar hänsyn till de stora skillnaderna mellan åretruntliv och friluftsliv och deras effekter på samhället och miljön. Motionärerna menar att skärgårdens attraktionskraft för säsongboende baseras på förekomsten av en naturlig och yrkesmässig åretruntaktivitet. Planeringsförutsättningar och lagstiftning som hanteras lokalt krävs för att skapa livskraftiga skärgårdssamhällen.

Stödjande av s.k. klusterbildningar, dvs. ansamlingar av företag med liknande verksamhet, framhålls i motionen som en strategi för att uppnå god tillväxt även på en relativt liten arbetsmarknad. Motionärerna betonar att sådant stöd inte får hindras av administrativa gränser och att stödet innefattar också sådana aktörer, exempelvis högskolor och regionala offentliga aktörer, som i sin tur stöder produktionssystemet/klustret.

Vissa kompletterande uppgifter

Statliga insatser för utsatta kommuner och landsting

Riksdagen har godkänt inrättandet av ett särskilt statsbidrag för åren 2003 och 2004 till kommuner och landsting med befolkningsminskning (prop. 2001/02:4, bet. 2001/02:FiU3). Av dessa medel kommer 150 miljoner kronor per år att användas för att stödja kommuner med befolkningsminskning. Riksdagen beslutade vid höstens budgetbehandling att också förlänga det särskilda omställningsbidraget till landsting med kraftig befolkningsminskning till att

omfatta även åren 2003 och 2004, till ett värde av ca 160 miljoner kronor per år (prop. 2002/03:1, bet. 2002/03:FiU3). För samverkan mellan kommuner och landsting beräknas 125 miljoner kronor fördelas under perioden 2002–2004.

Det kommunala utjämningsystemet är för närvarande under utredning av den parlamentariskt sammansatta Utjämningskommittén (ordförande: landshövding Lorentz Andersson). I utredningens direktiv (dir. 2001:73) anges särskilt att kommittén skall analysera och lämna förslag till hur kommuner och landsting med kraftig befolkningsminskning kan ges likvärdiga förutsättningar att tillhandahålla vård, omsorg och utbildning. Vidare sägs att förslag bör lämnas om hanteringen av de eftersläpningseffekter som uppstår i kommuner med kraftig befolkningsökning. Dessutom skall de samlade effekterna för enskilda kommuner och landsting av utjämningsystemet och andra betalningsströmmar (specialdestinerade statsbidrag m.m.) belysas. I detta sammanhang skall kommittén även beakta om den åldersrelaterade delen av det generella statsbidraget till kommunerna kan medföra risk för över- och underkompensation. Utredningen skall redovisa sitt uppdrag senast den 1 oktober 2003.

I sammanhanget kan också nämnas den nyligen tillsatta parlamentariska Ansvarskommittén (ordförande: landshövding Mats Svegfors) med uppdrag att se över strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen. I den första etappen skall kommittén, enligt direktiven (dir. 2003:10), bl.a. identifiera, belysa och övergripande analysera de samhällsförändringar som inverkar på och skulle kunna föranleda förändringar av strukturen och uppgiftsfördelningen i relationen mellan staten, landstingen och kommunerna. Ett delbetänkande skall redovisas senast den 15 december 2003.

Samordning mellan statliga myndigheter och bolag

I av regeringen antagna riktlinjer för arbetet med de regionala tillväxtprogrammen betonas länsstyrelsernas kommande ansvar för statligt helhetsperspektiv och att stödja en effektiv samordning av statliga myndigheter (N2002/10715/RUT (delvis), N2002/9153/RUT). Länsstyrelserna skall, enligt riktlinjerna, bl.a. bidra till en utveckling av hållbarhetsperspektivet genom att samordna statliga myndigheter på området, möjliggöra statlig finansiering av programmen genom dialog med nationella och regionala statliga myndigheter för att påvisa samordningsvinster och verka för statlig sektorsamverkan inom ramen för programmen samt vid behov uppmärksamma regeringen på frågor som kan stärka möjligheterna till samverkan.

Även för sektorsmyndigheterna betonas i regeringens riktlinjer myndigheternas deltagande i sektorsövergripande verksamhet. I syfte att bl.a. främja en sådan medverkan har regeringen givit ett antal myndigheter i uppdrag att delta i det s.k. samordningsuppdraget. Syftet med uppdraget är bl.a. att identifiera områden för samordning mellan politikområden och att utveckla metoder för en effektiv samordning av särskild betydelse för den regionala utvecklingspolitikens måluppfyllelse.

Samordning mellan olika statliga bolag berörs i avsnittet om servicefrågor.

Glesbygdsverkets framtida roll

Med anledning av motionsyrkanden om ansvaret för den statliga politiken för gles- och landsbygdsfrågor och i synnerhet skärgårdsfrågor, har som tidigare nämnts Glesbygdsverkets framtida roll utretts. Den särskilda utredaren (docent Erik Westholm) har nyligen överlämnat sitt förslag till regeringen i betänkandet Mot en ny landsbygdspolitik (SOU 2003:29).

Enligt gällande instruktioner har Glesbygdsverket till uppgift att genom påverkan på olika samhällssektorer verka för goda levnadsförhållanden och utvecklingsmöjligheter för gles- och landsbygdsbefolkningen i olika delar av landet med tyngdpunkten i skogslänens inre delar samt i skärgårdsområdena (SFS 1990:1008, 1 §).

I utredningens betänkande föreslås ett antal förändringar av såväl Glesbygdsverkets roll som politikområdet i stort. Utredningen föreslår att en särskild utvecklingsinriktad landsbygdspolitik införs, frikopplad från den regionala utvecklingspolitiken. Utgångspunkten för landsbygdspolitiken föreslås vara det nationella intresset av en landsbygd som är ekonomiskt livskraftig, som har höga natur- och kulturvärden och socialt välfungerande och levande byar, bygder och orter. Glesbygdsverket föreslås byta namn till Landsbygdsverket och dess anslag bör flyttas från utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling till politikområdet Landsbygdspolitik under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar (under ett omdöpt Landsbygds- och jordbruksdepartement). En ny utredning bör tillsättas för att djupare analysera den framtida landsbygdspolitiken med utgångspunkt i två frågor: landsbygden som livsmiljö och den glesa strukturens problem.

I väntan på den föreslagna utredningen föreslås det nya Landsbygdsverkets uppdrag bli att verka för goda levnadsförhållanden och utvecklingsmöjligheter för gles- och landsbygdsbefolkningen i olika delar av landet. Verkets roll som tillhandahållare av expertkunskap och analys stärks medan uppgiften att främja genom påverkan på olika samhällssektorer tonas ned.

När det gäller den geografiska prioriteringen föreslås en flexibel definition av lands- och glesbygd som varierar beroende på vilka förhållanden som avses. Den särskilda geografiska prioriteringen av Norrlands inland och skärgårdsområden skall enligt förslaget slopas.

Skärgården

Som ovan redovisats föreslås i nyssnämnda utredningsbetänkande att Glesbygdsverkets särskilda prioritering av bl.a. skärgårdsområden skall slopas.

I Glesbygdsverkets rapport Planering för åretruntboende i kust och skärgård (från år 2001) analyseras, bl.a. med hjälp av jämförelser med situationen i Norge, Danmark och Åland, åtgärder för att stärka åretruntboendet i skärgårdsområdena.

Regeringen beslutade i februari 2003 att bevilja Skärgårdarnas riksförbund 500 000 kronor för år 2003, bl.a. för att främja samverkan mellan olika organisationer i skärgården.

Lokalt näringsliv och kluster

Verket för näringslivsutveckling (Nutek) har fått regeringens uppdrag att genomföra ett program under år 2002–2004 för lokal näringslivsutveckling som ger stöd till projekt som förbättrar samspelet mellan den lokala och regionala näringslivsutvecklingen. Länsstyrelserna har fått i uppdrag att utarbeta och genomföra lokala program för entreprenörskap och lokalt utvecklingsarbete m.m. under samma tidsperiod. Dessa program beskrivs närmare i avsnittet Lokalt utveckling.

I budgetpropositionen (utgiftsområde 19 s. 17) beskrivs vissa insatser med inriktning på att främja företagskluster. Regeringen gav i september 2002 Delegationen för utländska investeringar i Sverige (ISA), Verket för innovationssystem (Vinnova) och Nutek i uppdrag att genomföra ett nationellt program för utveckling av innovationssystem och kluster under perioden 2002–2004. Programmet skall omfatta totalt 70 miljoner kronor, exklusive medfinansiering. Syftet sägs vara att främja utvecklingen av innovationssystem och kluster och därigenom stärka den regionala konkurrenskraften.

Regeringen har även beslutat att genomföra ett program om totalt 15 miljoner kronor, exklusive medfinansiering, för utveckling av industri-, mineral-, ballast- och stenindustrierna inom stödområdena under perioden 2002–2004. Syftet med programmen sägs vara att skapa en hållbar tillväxt i ett kluster för de mineralutvinnande branscherna. Regeringen har dessutom beslutat att genomföra ett program för att främja en hållbar tillväxt inom det nationella träklustret under perioden 2002–2004, som omfattar totalt 20 miljoner kronor, exklusive medfinansiering. Syftet beskrivs vara att främja utvecklingen av det större nationella skogsklustret.

Nyligen har en slutrapport (Ds 2003:18) inkommit från en utredning med uppdrag att föreslå åtgärder som stödjer, stimulerar, utvecklar och kompletterar bil- och komponenttestklusterverksamheten i övre Norrlands inland.

Lokalt kultur- och föreningsliv

De s.k. Leader-programmens syfte, inom ramen för EG:s strukturfonder, har varit att främja landsbygdsutveckling genom lokal mobilisering och lokalt föreningsliv, ofta med deltagande av och verksamhet riktad mot ungdomar. Enligt uppgift från Näringsdepartementet omfattar landsbygdsutvecklingsprogrammet Leader+ 1,2 miljarder kronor under perioden 2000–2006.

Verksamheten inom Leader har till viss del varit en fortsättning på den verksamhet som startade genom kampanjen Hela Sverige skall leva. Regeringen har, enligt beslut i januari 2003, beviljat Folkhälsoinstitutet Hela Sverige skall leva bidrag med 7,5 miljoner kronor för år 2003. Minst 40 % av medlen skall användas för att finansiera länsbygderådens verksamhet lokalt och reg-

ionalt i form av direkta bidrag till dessa. Regeringen motiverar det särskilda stödet till det lokala utvecklingsarbetet med arbetets förmåga att tillvarata människors kreativitet och vilja till förändring, vilket sägs vara av betydelse för genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken.

I sammanhanget kan också nämnas den pågående utredningen om allmänna samlingslokaler (särskild utredare: riksdagsledamot (s) Kjell Nordström). En av utredningens huvuduppgifter (dir. 2002:40) är att utreda i vilken utsträckning de allmänna samlingslokalerna är tillgängliga för det lokala föreningslivet samt olika gruppers nyttjande av lokalerna. Utredningen beräknas avsluta sitt arbete senast den 31 december 2003.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att den regionala utvecklingspolitik som riksdagen beslutade om förra året utgör en god grund för utveckling i alla delar av landet. Som påpekas i budgetpropositionen kommer det dock även fortsättningsvis att behövas riktade åtgärder för geografiskt avgränsade områden, som ur ett nationellt perspektiv bedöms ha särskilda behov. Sådana riktade åtgärder kan komma såväl genom EU:s strukturfonder som genom nationella insatser.

Tillgång till grundläggande samhällsservice är, som påpekas i vissa motioner, en förutsättning för utveckling och god livsmiljö i glesbygdsområden. Utskottet delar de farhågor som framförs i vissa motioner för försämrade möjligheter att tillhandahålla viktig offentlig service i kommuner och län med vikande befolkningstal. En angelägen insats i detta sammanhang är, enligt utskottets mening, de särskilda statsbidragen till kommuner och landsting med befolkningsminskning. Det är också viktigt för utvecklingen på längre sikt att frågan om hur offentlig service skall kunna tryggas även i delar av landet där befolkningen sjunker utreds inom ramen för såväl Utjämningskommitténs som Ansvarskommitténs arbete. Utskottet vill härutöver understryka vikten av de insatser för trygghet av kommersiell och offentlig service som redovisats i föregående avsnitt.

Förutom trygghet av en grundläggande samhällsservice vill utskottet framhålla tillgången till arbete som central för utveckling och god livsmiljö i glesbygdsområden. Utskottet har i tidigare avsnitt framhållit den betydelse som de regionala tillväxtprogrammen, liksom programmen för lokal näringslivsutveckling respektive för entreprenörskap, har för att stimulera företagande och arbetskapande i olika delar av landet. Utskottet vill, med anledning av vissa motionsyrkanden, också erinra om de särskilda insatser med inriktning på att främja företagskluster som regeringen föreslagit. Utskottet har ingen annan åsikt än motionärerna när det gäller klusterbildningars förtjänster för att uppnå tillväxt och arbetstillfällen även på mindre arbetsmarknader.

Slutligen vill utskottet betona betydelsen av ett rikt kulturliv även utanför storstadsområdena, inte bara för människors livsmiljö, utan också för möjligheten att minska utflyttning från glesbygdsområden och för att få ungdomar

att stanna kvar eller återvända dit. En stor mängd lokala kulturprojekt har tillgång till såväl statliga bidrag som stöd från EU-program.

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen avslå samtliga här behandlade motionsyrkanden.

Utvecklingen i län och regioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner inriktade på utvecklingen i specifika landsdelar. Statliga åtgärder som begärs för olika delar av landet bör prövas inom ramen för den generella politik som beslutas av riksdag och regering.

Motionerna och vissa kompletterande uppgifter

De motioner som berör åtgärder i särskilda län eller regioner har förtecknats nedan, liksom kompletterande uppgifter och hänvisningar till ytterligare information om de frågor som tas upp i respektive motion.

LÄN/ REGION	MOTION	ÖNSKADE ÅTGÄRDER	VISSA KOMPLETTERANDE UPPGIFTER
Skåne/ Öresunds- regionen	2002/03: T377 (fp)	Hinder mot utveckling i Öresundsregionen måste rivas.	Slutrapporten från Nordiska rådets särskilda utredare av nordbors rättigheter vid bosättning i andra nordiska länder avlämnades i april 2002 (ANP 2002:719). Sverige är ordförande för det nordiska regeringssamarbetet under 2003. Regeringen avser därvid bl.a. att prioritera underlättandet av rörlighet över gränser för nordiska medborgare, genom att verka för att olika gränshinder och onödig byråkrati avskaffas. Gränsintegrationsproblematiken har nyligen behandlats i betänkande 2002/03:KU8. Regionen är föremål för stöd via EU:s Interreg III-initiativ, syftande till att främja samarbete och integration över nationsgrän-

			<p>ser.</p> <p>OECD avlämnade i januari 2003 en granskning (Territorial Regional Review) över Öresundsregionen, i vilken samordning av bl.a. fysisk planering och arbetsmarknad efterlystes. Rapporten har i februari 2003 varit föremål för diskussion i Öresundskommittén.</p> <p>Den s.k. Sink-utredningen föreslår i sitt betänkande (SOU 2003:12) restriktivare regler för schablonbeskattning av (främst danska) gränspendlare.</p>
	2002/03: N236 (c)	Rivande av 30 specificerade hinder mot Öresundsintegration, på bl.a. skatte- och arbetsmarknadsområdena.	Se motion 2002/03:T377.
	2002/03: N255 (kd)	Förbättring av integrationsarbetet i norra Öresund, genom att exempelvis förenkla pendling och studier.	Se motion 2002/03:T377.
	2002/03: N340 (c)	Tillkännagivande om vikten av regional balans i grundservicen i Skåne.	
	2002/03: N346 (m)	Regionala särlösningar i arbetsmarknadsregleringen föreslås för att öka tillväxt och stimulera Öresundsintegration.	Se motion 2002/03:T377.
	2002/03: N353 (s)	Harmonisering av olika regelverk mellan nordvästra Skåne och Själland efterlyses.	Se motion 2002/03:T377.
Kalmar län	2002/03: N243 (s)	Insatser för att utveckla Öland föreslås, t.ex. kompensation, via	Utjämningskommittén (dir. 2001:73) skall bl.a. analysera och lämna förslag till hur kom-

		utjämningsystemet, för höga kostnader för offentlig service, utbyggnad av E22:an och bättre miljöinsatser i Östersjön.	muner och landsting som genomgår befolkningsförändringar skall kunna tillförsäkras en likvärdig nivå av vård, omsorg och utbildning.
	2002/03: N252(c)	Förenklade regelverk, lägre skatter och förbättrad infrastruktur föreslås för att stimulera småföretagandet i Kalmar län.	Småföretagandets villkor behandlas närmare i betänkande 2002/03:NU7.
	2002/03: N253 (c)	En karta av åtgärder föreslås för regional utveckling och tillväxt i Kalmar län och hela landet.	Enligt Vägverkets planer skall nyinvesteringar i E22:an motsvarande 2,9 miljarder kronor göras fram till 2015. Dessutom beräknas ytterligare 100 km väg göras mötteseparerande. Högskolans anslag ökas med 15 % till 2003. Många av de mer allmänt hållna förslagen har besvarats av riksdagen i samband med höstens beredning av prop. 2002/03:1.
	2002/03: N256 (c)	Åtgärder för att stärka livskraft i Emådalsområdet föreslås, som utvecklad fisketurism, garantier för genomförande av miljökonsekvensbeskrivningar av Emån etc.	Motion med liknande inriktning avslogs av utskottet förra året (bet. 2001/02:NU4).
	2002/03: N282 (s)	Insatser för att utveckla Kalmar län föreslås, utbyggnad av E22:an och högskolan i Kalmar, satsningar på turism och upplevelseindustri, m.m.	Se motion 2002/03:N253.
Gotland	2002/03: N294 (s)	Efterlyser statliga insatser för Gotland, exempelvis stärkning av högskolan, kompensation för höga kostna-	Omlokaliseringen inom Stockholms läns försäkringskassa har givit 120 jobb till Gotland, och koncentrationen av försvarets ekonomiredovisning m.m. väntas

		der och att göra Gotland till temporärt stödområde.	ge nya arbetstillfällen. Den nationella omställningsgruppen skall skapa förutsättningar för ytterligare 260 jobb inom privat sektor. Högskolans anslag har höjts med 18 % jämfört med 2002.
Stockholmsregionen	2002/03: N305 (m)	Behov av åtgärder för att främja tillväxt i Stockholmsregionen.	Storstadsdelegationen har under 2001 förstärkt tillväxtaspekten inom storstadspolitiken genom att öka fokuseringen på tillväxt, sysselsättning och utbildning. Ett första steg har tagits för att öka samverkan mellan arbetet som pågår inom de lokala utvecklingsavtalen och arbetet inom ramen för regionala tillväxtavtal och kommande regionala tillväxtprogram. Se vidare motion 2002/03: N347.
	2002/03: N385 (s)	Förbättrade förutsättningar för tillväxt i Stockholmsregionen, som fler hyresbostäder, utbyggd kollektivtrafik och fler högskoleplatser.	Se motion 2002/03:N305.
	2002/03: N397 (fp)	Ny småföretagarpolitik för fler service- och turistarbeten i Stockholms län.	Se motion 2002/03:N305. Småföretagandets villkor behandlas närmare i betänkande 2002/03:NU7.
Mälardalen	2002/03: N347 (kd)	En storstadspolitik för Stockholms- och Mälardalsregionen efterlyses.	En samlad avstämning och utvärdering av den nya storstadspolitik som presenterades i prop. 1997/98:165 pågår. Den kommer att ligga till underlag för ställningstaganden till former och omfattning för den fortsatta storstadspolitiken. Regeringen avser att återkomma till riksdagen under 2003 om storstadspolitikens utveckling. Stockholmsberedningen har i uppgift att föreslå förbättringar i transportsystemet i Stockholms-

			och Mälardalsregionen. Den avlämnade sitt andra betänkande (SOU 2002:11) i januari 2002.
	2002/03: N358 (s)	Kraftfulla insatser, i synnerhet gällande vägar och järnvägar, är nödvändiga för Västmanlands utveckling.	Motionärernas krav på förbifart Sala längs riksväg 70 tillgodoses i Vägverkets plan för framtida investeringar.
Värmland och Dalsland	2002/03: N265 (fp)	Harmonisering av regelsystem mellan gränsområden i Sverige och Norge efterlyses.	Slutrapporten från Nordiska rådets särskilda utredare av nordbors rättigheter vid bosättning i andra nordiska länder avlämnades i april 2002 (ANP 2002:719). Sverige är ordförande för det nordiska regeringssamarbetet under 2003. Regeringen avser därvid bl.a. att prioritera underlättandet av rörlighet över gränser för nordiska medborgare, genom att verka för att olika gränshinder och onödig byråkrati avskaffas. Gränsintegrationsproblematiken har nyligen behandlats i betänkande 2002/03:KU8. Regionen är föremål för stöd via EU:s Interreg III-initiativ, syftande till att främja samarbete och integration över nationsgränser. Kommerskollegium har nyligen utrett handelshinder gentemot Norge.
Norrland	2002/03: N257 (fp)	Satsningar på kommunikationsområdet, främst förstärkningar av delar av E4:an efterfrågas, liksom vissa förändringar på högskoleområdet.	Satsningar om ca 3,6 miljarder kronor på E4:an i Norrland planeras fram till 2015. Förslagen på högskoleområdet får anses besvarade i och med höstens behandlingen av prop. 2002/03:1.
	2002/03: N380 (s)	Efterlyser åtgärder för att underlätta en "regionförstoring" i Torne-	Se motion 2002/03:N265.

		dalsområdet, med ökat utbyte över gränsen.	
--	--	--	--

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill liksom tidigare peka på att den regionala utvecklingspolitiken enligt de gällande målen skall inriktas på att skapa förutsättningar för hållbar ekonomisk tillväxt, rättvisa och valfrihet, så att likvärdiga levnadsvillkor skapas för medborgarna i hela riket. Utskottet konstaterar att de regionalpolitiska problemen inte kan lösas enbart genom de åtgärder som vidtas inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling. Insatser krävs inom många olika politikområden, såsom exempelvis arbetsmarknads-, närings-, utbildnings- och kommunikationsområdena.

Riksdagen beslutade under föregående riksmöte i enlighet med förslagen i propositionen om en politik för tillväxt och livskraft i hela landet (prop. 2001/02:4, bet. 2002/03:NU4). Ett genomförande av de förslag som då beslutades kommer att få återverkningar för bygder och regioner i hela landet.

Utskottets principiella uppfattning är att åtgärder och insatser som begärs för olika delar av landet skall prövas inom ramen för de möjligheter som av riksdag och regering anförtros de regionala organen samt i förekommande fall Nutek, Glesbygdsverket och Vinnova. Även EG:s strukturfondsstöd bör nämnas i detta sammanhang.

Mot denna bakgrund avstår utskottet från att i detta sammanhang göra en mer detaljerad bedömning av de här aktuella motionsyrkandena, vilka således avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Regionala tillväxtprogram (punkt 2)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Åsa Torstensson (c), Stefan Hagfeldt (m), Nyamko Sabuni (fp) och Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03: MJ428 yrkande 10, 2002/03: N267 yrkande 18 och 2002/03: N393 yrkande 2 och avslår motionerna 2002/03: N302 yrkande 4 och 2002/03: N398 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser liksom tidigare att formerna för de regionala tillväxtprogrammen inte är den mest väsentliga frågan. Däremot bör ökad vikt läggas vid underifrånperspektivet. Det avgörande har varit och är att många olika parter träffas under nya former och diskuterar konkreta åtgärder i syfte att uppnå hållbar utveckling i regionerna.

Inför starten av de nya tillväxtprogrammen återstår vissa brister att åtgärda. Särskilt efterlyser vi att näringslivet och då framför allt de små företagen skall bli mer delaktiga. Dessa är nämligen mycket viktiga aktörer för att uppnå den önskade utvecklingen. Det förefaller dock som om aktiva företagare känner sig främmande inför kulturen och arbetsformerna kring tillväxtprogrammen. Regeringens förslag om ett program för lokal näringslivsutveckling är otillräckligt som instrument för att få in företagarkraften i tillväxtprogrammen.

Vi tror att mångfald och kreativitet utvecklas bättre inom ramen för lokala initiativ; t.ex. står kommunen och de kommunalt ansvariga närmare de lokala problemen än länsstyrelserna och staten. När det gäller den sociala dimensionen får det inte bara vara tomma ord i regeringens riktlinjer. Bland annat måste kvinnorna involveras bättre i partnerskapen genom att ambitionerna och arbetsformerna i programmen också attraherar kvinnor.

För att öka medvetenheten om miljöperspektivet som tillväxtfaktor förutsätts att detta perspektiv tydligt kommer in i programmets olika delar redan från början.

Det är ett oavvisligt krav att alla insatser inom den regionala utvecklingspolitiken utvärderas så att de instrument som kan behövas inom den nation-

Okänt namn på dokumentegenskap.

ella politiken och inom de prioriterade områdena succesivt kan effektiviseras. Vidare bör relationen mellan EU:s sammanhållningspolitik och den nationella regionala utvecklingspolitiken analyseras ytterligare.

Vad som här anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed blir motionerna 2002/03: MJ428 (c), 2002/03: N267 (fp) och 2002/03: N393 (kd) i det väsentliga tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

2. Kapitalförsörjning (punkt 3)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Åsa Torstensson (c), Stefan Hagfeldt (m), Nyamko Sabuni (fp) och Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03: Fi237 yrkande 2, 2002/03: N274, 2002/03: N307 yrkande 1, 2002/03: N324 yrkandena 1 och 2 och 2002/03: N345 yrkande 16 och avslår motionerna 2002/03: N280 yrkandena 1 och 2, 2002/03: N302 yrkandena 7, 8, 12 och 13, 2002/03: N344 yrkande 2, 2002/03: N362 yrkande 7 och 2002/03: N373.

Ställningstagande

Vi vill betona att frågan om kapitalförsörjningen är av central betydelse inom den regionala näringspolitiken – liksom inom näringspolitiken i stort. En effektivt fungerande kapitalmarknad är en grundförutsättning för skapandet av nya företag och för tillväxt i befintliga företag.

Enligt vår uppfattning är kapitalförsörjningen ett särskilt stort problem i glesbygden, där låga fastighetsvärden innebär en brist på realsäkerhet för t.ex. en företagare som har behov av att låna pengar till en investering. Vidare har den rådande konjunkturen i kombination med statliga missgrepp, bl.a. på såddfinansieringsområdet, medfört att situationen när det gäller kapitalförsörjning – inte minst inom den regionala utvecklingspolitiken – är under all kritik. På sikt drabbas landsbygdsföretagen och de olika utvecklingsprojekten av allvarliga problem om inte kraftanstängningar görs för att förbättra tillgången på riskvilligt kapital, även när det gäller det som kallas socialt företagande.

Mot den bakgrunden borde det vara naturligt att pröva nya grepp i politiken. Kreditgarantiföreningar är en ganska ny företeelse i Sverige; där anser vi att det statliga stödet borde ha varit snabbare och mer bestämt. I motionerna 2002/03: Fi237 (kd), 2002/03: N274 (kd), 2002/03: N307 (kd), 2002/03: N324 (c, kd) och 2002/03: N345 (c) skisseras olika lösningar för att råda bot på situationen, t.ex. olika lösningar byggda på lokalt engagemang, uppbyggnad av regionala riskkapitalfonder med regionala styrelser och åtgärder inom

skatteområdet. (När det gäller återförande av vattenkraftsvinsterna som en finansiell bas för åtgärder hänvisas till den separata behandlingen av denna fråga i ett senare avsnitt i betänkandet.)

Utan att binda oss för vilken metod som bör användas i ett permanent system för kapitalförsörjningen anser vi att det bör finnas en öppenhet att se på nya lösningar. Vi anser således att riskkapitalförsörjningen på landsbygden bör belysas på ett allsidigt sätt i en ny utredning.

Riksdagen bör genom ett uttalande ställs sig bakom vad vi här har anfört. Därmed blir de nämnda motionerna i det väsentliga tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

3. Kapitalförsörjning (punkt 3)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/2003:N302 yrkandena 7, 8, 12 och 13 och avslår motionerna 2002/03:Fi237 yrkande 2, 2002/03:N274, 2002/03:N280 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N307 yrkande 1, 2002/03:N324 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N344 yrkande 2, 2002/03:N345 yrkande 16, 2002/03:N362 yrkande 7 och 2002/03:N373.

Ställningstagande

Jag anser att frågan om kapitalförsörjningen är av central betydelse inom den regionala näringspolitiken – liksom inom näringspolitiken i stort. En effektivt fungerande kapitalmarknad är en grundförutsättning för skapandet av nya företag och för tillväxt i befintliga företag. Kapitalförsörjningen är ett särskilt stort problem i glesbygden, där låga fastighetsvärden innebär en brist på realsäkerhet för t.ex. en företagare som har behov av att låna pengar till en investering. Ett problem är att den privata kapitalmarknaden inte är särskilt benägen att ta risker, ett annat problem är att mindre företag ofta har lägre soliditet än större och ett tredje problem är den bristande konkurrensen inom banksektorn. På många orter finns det bara en enda bank.

Mot denna bakgrund bör kapitalförsörjningen utredas med särskilt fokus på landsbygdens och glesbygdens företag. Målet måste vara att förbättra tillgången på riskvilligt kapital, även när det gäller det som kallas socialt företagande.

För att stödja lokalt nyföretagande bör – vid sidan av kreditgarantiföreningar och statliga kreditgarantier – även andra nya idéer prövas. Ett system med lokala börser/banker är ett sådant uppslag som bör prövas, vilket ligger i linje med vad som föreslås i motion 2002/03:N302 (mp). En lösning av detta slag har testats och permanentats i Australien, där det visade sig att lokalbe-

folklningen hellre investerade i den lokala bankens kontor än i andra bankers, eftersom de därmed fick tillgång till kontorets service.

Mot denna bakgrund anser jag att kapitalförsörjning via lokala banker/börser kan vara ett intressant alternativ, som bör studeras närmare. Riksdagen bör ställa sig bakom vad jag här har anfört. Därmed blir den nämnda motionen i det väsentliga tillgodosedd i berörda delar och tillstyrks. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

4. Lokal utveckling (punkt 4)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Åsa Torstensson (c), Stefan Hagfeldt (m), Nyamko Sabuni (fp) och Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N207 yrkande 6 och avslår motionerna 2002/03:N224, 2002/03:N244, 2002/03:N361 och 2002/03:N364.

Ställningstagande

Inledningsvis vill vi understryka att goda allmänna villkor för företagande är en grundläggande förutsättning för att svenska företag skall kunna upprätthålla en internationell konkurrenskraft. Inga åtgärder inom den regionala utvecklingspolitiken kan kompensera ett bristfälligt lokalt näringsklimat. Framför allt de små företagens förutsättningar är eftersatta.

Kommunernas välfärd hänger samman med företagsklimatets kvalitet, vilken varierar betydligt mellan olika kommuner. Det handlar om kommunikationer, utbildning, den lokala regelbördan, attityderna från kommunens sida vid kontakter med näringslivet, förekomsten av offentlig konkurrens med privata näringsidkare, kommunalskattens nivå och kommunens smidighet vid plan- och byggärenden och liknande frågor. Beroende på dessa förutsättningar för företagande ökar sysselsättningen i kommunen.

För att främja landsbygdens små företag är regeringens lokala program för entreprenörskap och lokal utveckling inte tillräckligt. Vad som behövs är i först hand en reformering av regelverket, vilket i dag är illa anpassat till landsbygdens verksamhetsformer. Därutöver behövs en allmän attitydförändring gentemot företag och företagare.

Vi anser att riksdagen bör göra ett uttalande av denna innebörd. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N207 (m) i aktuell del och avslår övriga här berörda motionsyrkanden.

5. Återförande av del av vattenkraftsvinsterna (punkt 5)

av Ingegerd Saarinen (mp), Åsa Torstensson (c), Lars Lindén (kd) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:N205, 2002/03:N210, 2002/03:N246, 2002/03:N259, 2002/03:N290, 2002/03:N302 yrkande 15, 2002/03:N325 och 2002/03:N345 yrkande 15.

Ställningstagande

Det är otvivelaktigt så att det lokala näringslivet och invånarna kan ha vissa nackdelar från rekreationssynpunkt m.m. av exempelvis ett vattenkraftverk med tillhörande uppdämda områden. Kompensationstanken finns inbyggd i regelverket om bygge- och fiskeavgifter. Med hänsyn till att bestämmelserna är ”stelbenta” har regeringen ansett att det finns skäl att göra en översyn av användningen av bygdemedel, så att de kan komma berörd bygd till del på ett mer flexibelt sätt än i dag. Vi delar den bedömningen och beklagar att översynen knappast påbörjats.

Med anledning av de motioner som tar upp frågan om återförande av en del av vinsterna från vattenkraftsproduktionen till de producerande regionerna vill vi framhålla att det är av stor vikt att denna fråga noggrant studeras. Enligt vår uppfattning har frågan om återföring av del av vattenkraftsvinsterna inte utretts tillräckligt av den regionalpolitiska utredningen. Bland annat borde utredningen ha belyst de olika metoder som kan utnyttjas för en vattenkraftsåterbäring samt konsekvenserna av dessa metoder. Vidare bör det norska systemet studeras mer ingående. Med hänsyn till denna brist i informationsunderlaget anser vi att en ny utredning bör tillsättas för att studera frågan om vilken metod som lämpligen kan användas för att återföra en del av vattenkraftsvinsterna. Frågan om hur resurserna bäst kan tillgodogöras i berörda kommuner och regioner är en uppgift som lämpligen bör lösas när huvudfrågan har retts ut. Med ett beslut i riksdagen i enlighet härmed tillgodoses i väsentlig mån förslagen i motionerna 2002/03:N205 (c), 2002/03:N210 (c), 2002/03:N246 (v), 2002/03:N259 (kd), 2002/03:N290 (kd), 2002/03:N302 (mp), 2002/03:N325 (c, fp, kd, v, mp) och 2002/03:N345 (c).

6. Utlokalisering av statlig verksamhet (punkt 6, motiveringen)

av Eva Flyborg (fp), Nyamko Sabuni (fp) och Lars Lindén (kd).

Ställningstagande

Vi anser att den del av utskottets ställningstagande som börjar med ”Efter omställningsarbetet” och slutar med ”ett lokaliseringsärende” borde ha följande lydelse:

När det gäller lokalisering av statliga myndigheter m.m. delar vi den uppfattning som kommer till uttryck i flera av de här aktuella motionerna, nämligen att syftet med riktlinjerna inte uppnås. Till exempel kan nya myndigheter placeras utanför Stockholm men i stadens omedelbara närhet. Misstanken att reglerna kringgås kan inte undvikas.

Vi är positivt inställda till det utredningsarbete som nu utförs av ITPS respektive Statskontoret och förutsätter – i linje med önskemålet i motion 2002/03:N332 (fp) – att detta arbete inbegriper också de samhällsliga och samhällsekonomiska konsekvenserna av olika lokaliseringsmönster.

För att nå resultat anser vi att det förhållningssätt som förordas i motion 2002/03:Kr203 (kd), dvs. att det är hög tid att bryta invanda tankemönster och se nya möjligheter när nya myndigheter etableras, är sympatiskt. Lokaliseringen av statliga myndigheter är onekligen en viktig framtidsfråga och det måste bli självklart att ta till vara möjligheten att lokalisera fler statliga arbeten utanför Stockholm.

Med hänvisning till vad som anförts anser vi att flera motioner helt eller delvis har tillgodosetts. Mot denna bakgrund finns inte behov av något uttalande från riksdagens sida. Samtliga motionsyrkanden avstyrks således.

7. Utlokalisering av statlig verksamhet (punkt 6)

av Ingegerd Saarinen (mp) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N279 och avslår motionerna 2002/03:Kr203, 2002/03:N203, 2002/03:N213, 2002/03:N232, 2002/03:N235 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N238 yrkandena 1–3, 2002/03:N266 yrkande 4, 2002/03:N267 yrkande 16, 2002/03:N308 yrkande 1, 2002/03:N309, 2002/03:N318, 2002/03:N332 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N342 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N343 yrkande 2, 2002/03:N345 yrkande 7, 2002/03:N363, 2002/03:N370, 2002/03:N379, 2002/03:N384 och 2002/03:N386.

Ställningstagande

Vi anser att den del av utskottets ställningstagande som börjar med ”Efter omställningsarbetet” och slutar med ”ett lokaliseringsärende” borde ha följande lydelse:

Tyvärre följs inte alltid de fastlagda principerna, varför resultaten av den förda politiken är alltför blygsamma. Därför bör en ny och mer kraftfull me-

todik användas för att nå målen. I första hand krävs att regeringen lägger fast en långsiktig och strategisk plan för omlokalisering av statlig verksamhet. Det måste beaktas att omlokalisering både kan vara ett verktyg för att främja en myndighetsutveckling och ett verktyg i arbetet för regional utveckling. Besluten måste föregås av kartläggningar, analyser och bedömningar av konsekvenserna för de regioner som tappar arbetstillfällena liksom för de regioner som tillförs arbetstillfällena. Stor hänsyn måste visas de anställda och deras familjer i en omlokaliseringssituation. Med hänsyn till att befolkningen bör kunna ställa samma effektivitetskrav på en myndighet som omlokaliseras och med hänsyn till att de berörda familjerna har att ta ställning till svåra frågor om medflyttning, bostad och arbetstillfälle för övriga vuxna i familjen, måste omlokaliseringsplanerna omspänna en tidsrymd på fem–tio år.

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen bifalla motion 2002/03:N279 (v).

8. Utlokalisering av statlig verksamhet (punkt 6)

av Åsa Torstensson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N345 yrkande 7 och avslår motionerna 2002/03:Kr203, 2002/03:N203, 2002/03:N213, 2002/03:N232, 2002/03:N235 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N238 yrkandena 1–3, 2002/03:N266 yrkande 4, 2002/03:N267 yrkande 16, 2002/03:N279, 2002/03:N308 yrkande 1, 2002/03:N309, 2002/03:N318, 2002/03:N332 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N342 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N343 yrkande 2, 2002/03:N363, 2002/03:N370, 2002/03:N379, 2002/03:N384 och 2002/03:N386.

Ställningstagande

Sammanfattningsvis anser jag att de gällande principerna för utlokalisering av statliga myndigheter även fortsättningsvis bör tillämpas. Emellertid kan konstateras att reglerna i praktiken kringgås när nya myndigheter och enheter lokaliseras till kranskommunerna runt Stockholm. Därför bör regeringen överväga ett nytt angreppssätt i samband med lokalisering av statlig verksamhet.

För det första bör utlokaliseringen ske planmässigt för att ändamålsenliga rutiner skall kunna utvecklas och förfinas. Jag anser att det är lämpligt att en sådan planering utgår från att 50 000 arbeten under en femårsperiod utlokaliseras från Stockholmsområdet till nya orter över hela landet. Statliga verk bidrar verksamt till att bredda arbetsmarknaderna i de regioner som myndigheten lokaliseras till. För det andra bör regeringen redan i direktiven till en

Okänt namn på dokumentegenskap.

utredning som rör ny statlig verksamhet påminna om de principer som finns för lokalisering.

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen bifalla motion 2002/03:N345 (c) i berörd del.

9. Servicefrågor (punkt 7)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Åsa Torstensson (c), Stefan Hagfeldt (m), Nyamko Sabuni (fp) och Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:N267 yrkande 11, 2002/03:N304 yrkande 11, 2002/03:N307 yrkande 10 och 2002/03:N345 yrkande 5 och avslår motionerna 2002/03:N275, 2002/03:N302 yrkande 10, 2002/03:N313, 2002/03:N319, 2002/03:N320, 2002/03:N326, 2002/03:N341 yrkandena 1–3 och 5, 2002/03:N376 och 2002/03:N398 yrkande 2.

Ställningstagande

Enligt vår mening är frågorna om en god service för alla delar av landet av mycket stor betydelse. Vi anser inte att regeringens program och initiativ är tillräckliga för att uppnå målet om en god servicenivå i hela landet.

Vi anser att målet om en god servicenivå väsentligen bör förtydligas. Vidare bör regeringen genom riktlinjer till statliga myndigheter och bolag ålägga dessa att tillhandahålla en grundläggande samhällsservice. De statliga myndigheterna måste bli bättre på att ta regional hänsyn i enlighet med det regelverk som finns. Utan att binda oss för någon särskild form anser vi att idén med lokala servicepunkter bör utredas.

När det gäller tillgänglighet till service som post, apotek och annan grundläggande service vill vi framhålla nödvändigheten av samverkan och samlokalisering, vilket också fungerar på flera håll i landet. Vi anser även att småskaliga, lokalt anpassade och alternativa driftsformer i ökad utsträckning bör gynnas av den statliga politiken för tryggnad av offentlig service. Detta kan exempelvis ske genom att statens upphandlingsförfaranden inriktas på att tjänster i första hand skall upphandlas av mindre, lokala serviceproducenter.

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen i det väsentliga ställa sig bakom de här behandlade motionskraven i parti- och kommittémotioner från Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet.

10. Landsbygds- och skärgårdsfrågor (punkt 8)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Åsa Torstensson (c), Stefan Hagfeldt (m), Nyamko Sabuni (fp) och Lars Lindén (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:N267 yrkandena 1 och 19, 2002/03:N270 yrkandena 1 och 2, 2002/03:N307 yrkandena 6-8 och 2002/03:N345 yrkandena 1–3 och avslår motionerna 2002/03: MJ429 yrkande 12, 2002/03:N241, 2002/03:N254, 2002/03:N265 yrkande 1, 2002/03:N317, 2002/03:N323, 2002/03:N329, 2002/03:N343 yrkande 7, 2002/03:N362 yrkande 2, 2002/03:N372 och 2002/03:N381.

Ställningstagande

Vi anser att regeringens politik för glesbygds- och skärgårdsområden i alltför stor utsträckning är inriktad på statligt användande av olika typer av riktade bidrag. Statens uppgift borde i stället vara att skapa förutsättningar, i termer av grundläggande service och gott företagsklimat, för lokala krafter att bidra till tillväxt och forma en god livsmiljö för människor i glesbygd. Vi anser att dessa strävanden skulle underlättas om statens insatser för landsbygdsområden samlades till en landsbygdspolitik, liksom om insatserna för öar och skärgårdsområden samordnades till en särskild skärgårdspolitik.

Ett lokalt utvecklingsarbete som har samhällsnytta som främsta drivkraft kan mobilisera medborgarnas engagemang och arbetsinsatser inom sådana områden som har stor betydelse för vardagen, t.ex. dagis, skola, arbetskooperativ, folkbildning, idrott eller miljöprojekt. Detta engagemang kan kanaliseras på olika sätt, vilket också exemplifieras i motionerna. En modell är Byskogsforum i Dalarna, där lokala krafter arbetar för att skapa utkomstmöjligheter i den yttersta glesbygden. Målsättningen att skapa lokala förvaltningsmodeller i berörda områden kan vara ett sätt att rädda och skapa nya arbetstillfällen. Kärnpunkten är att det lokala utvecklingsarbetet bygger på under-ifrånperspektivet, vilket kan leda till att lokal identitet skapas och att den lokala demokratin förnyas.

Tillgång till kultur och bra fritidsaktiviteter är en mycket viktig förutsättning för att skapa utvecklingskraft och en anda av kreativitet i landsbygderna. Tillgång till kultur är också en viktig förutsättning för att kunna attrahera och behålla nya landsbygdsinnevånare. Kultur är därför ingen lyx som kan ges lägre prioritet än andra ansträngningar för att utveckla landsbygden. Det är angeläget att kulturkonsumtion kan spridas över hela landet, och därför bör kulturanslagen riktas på ett annat sätt än i dag.

Förutom att vara nyckeln till försörjning för många människor utgör småföretag på landsbygden även en viktig del av den lokala kulturen. En anda av

Okänt namn på dokumentegenskap.

företagsamhet kan spridas och skapa livskraft i bygden. För att främja landsbygdens små företag är regeringens förordande av lokala program för entreprenörskap dock inte tillräckligt. Vad som behövs är i första hand en reformering av skatter och regler, vilka i dag är illa anpassade till landsbygdens verksamhetsformer.

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen i det väsentliga ställa sig bakom motionerna 2002/03:N267 (fp), 2002/03:N270 (kd), 2002/03:N307 (kd) och 2002/03:N345 (c) i aktuella delar. Övriga motioner bör avslås av riksdagen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2002/03:Fi237 av Ragnwi Marcelind (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att främja tillkomsten av privata försäkringssystem eller nätverk där mindre företag kan förena sina resurser i form av t.ex. gemensamma lånesäkerheter och hjälp vid låneutvärderingar och bankkontakter.

2002/03:Kr203 av Gunilla Tjernberg (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lokalisering av nya statliga myndigheter.

2002/03:T377 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hinder mot utveckling i Öresundsregionen.

2002/03:MJ428 av Maud Olofsson m.fl. (c):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tidigt integrera miljöperspektivet i de regionala tillväxtprogrammen samt förstärka den sociala aspekten för att nå en hållbar utveckling.

2002/03:MJ429 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att leva och bo på landsbygden.

2002/03:N203 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utlokalisering av statlig verksamhet från det överhettade Stockholm.

2002/03:N205 av Kenneth Johansson och Viviann Gerdin (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om återförande av pengar från vattenkraftsproduktionen till kommuner och regioner där den produceras.

2002/03:N207 av Sten Tolgfors (m):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av förbättrade lokala förutsättningar för företagande.

namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

2002/03:N210 av Birgitta Sellén och Sven Bergström (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda förutsättningarna för en återföring av pengar från vattenkraftsproduktionen till kommuner och regioner där vattenkraften produceras.

2002/03:N213 av Agne Hansson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utlokalisering av statlig verksamhet till Kalmar län.

2002/03:N224 av Sven-Erik Österberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av att vidta åtgärder som underlättar nybyggnation av industri och företagslokaler i regioner med låg tillväxt.

2002/03:N232 av Håkan Juholt och Krister Örnfjäder (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lokalisering av myndigheter.

2002/03:N235 av Kenneth Johansson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en konkret plan för lokalisering av statlig verksamhet över landet, med målsättningen 50 000 årsarbetstillfällen under en femårsperiod.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lokalisering av statlig verksamhet till Dalarnas län.

2002/03:N236 av Johan Linander och Sofia Larsen (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kraftfullt påskynda arbetet för att undanröja hinder för integration, företagande och utveckling i Öresundsregionen.

2002/03:N238 av Cecilia Nilsson Wigström m.fl. (fp, m, kd, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en regional utvecklingspolitik kräver åtgärder för att skapa en arbetsmarknad för samhällsvetare.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att för få huvudkontor för statliga verk och myndigheter är lokaliserade till Göteborg.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fler huvudkontor för statliga verk och myndigheter bör lokaliseras till Göteborg.

2002/03:N241 av Lars-Ivar Ericson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att initiera ett ”Hela Sverige skall leva”-projekt.

2002/03:N243 av Agneta Ringman (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insatser för att utveckla Öland.

2002/03:N244 av Lennart Gustavsson m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Nutek ges i uppdrag att permanenta försöket med de kommunala tekniskolorna.

2002/03:N246 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om hur en del av vattenkraftsvinsten skall kunna återföras till de vattenkraftsproducerande regionerna i enlighet med vad i motionen anförs.

2002/03:N252 av Agne Hansson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lika villkor för företagsamhet i Kalmar län.

2002/03:N253 av Agne Hansson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för regional utveckling i Kalmar län.

2002/03:N254 av Agne Hansson och Lena Ek (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för en levande skärgård året om.

2002/03:N255 av Kenneth Lantz och Tuve Skånberg (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om integrationsarbetet i Öresundsområdet.

2002/03:N256 av Agne Hansson och Margareta Andersson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka livskraften i Emådalsområdet.

2002/03:N257 av Anna Grönlund m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regionala flygplatser, E 4 i Norrland samt vissa högskolefrågor.

2002/03:N259 av Erling Wälivaara och Gunilla Tjernberg (kd):

Riksdagen begär att regeringen låter utreda frågan om återbäring av en del av vattenkraftsvinsterna till de län där vattenkraften produceras.

2002/03:N265 av Runar Patriksson och Anita Brodén (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om människors rätt att bo där de vill.

namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förenklingar i regelsystemet för gränsövergångar beträffande arbete, tjänster, arbetsmarknadsförsäkringar, sjukförsäkringsförmåner och varor mellan Sverige och övriga nordiska länder.

2002/03:N266 av Helena Bargholtz (fp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statlig verksamhet på Gotland.

2002/03:N267 av Yvonne Ångström m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om människans rätt att välja var man vill bo.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den grundläggande samhällsservicen bör tryggas i lag.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statliga myndigheters lokalisering.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att reformera de regionala tillväxtavtalen.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kultur och fritidsaktiviteter på landsbygden.

2002/03:N270 av Rosita Runegrund och Sven Brus (kd):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om en samlad politik för utveckling av de svenska skärgårdsområdena.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om samordningsansvaret för statlig verksamhet i skärgården.

2002/03:N274 av Erling Wälivaara (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riskkapitalförsörjning för utveckling av landsbygdsföretag.

2002/03:N275 av Erling Wälivaara (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förutsättningarna för en levande landsbygd.

2002/03:N279 av Gunilla Wahlén m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nationell plan för lokalisering av statliga verk och myndigheter.

2002/03:N280 av Gunilla Wahlén m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en bred riskkapitalutredning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvecklingsfond.

2002/03:N282 av *Krister Örnfjäder m.fl. (s)*:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insatser för att utveckla Kalmar län.

2002/03:N290 av *Ulrik Lindgren (kd)*:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att frågan om återbäring av en del av vattenkraftsvinsterna till de län där vattenkraften produceras utreds.

2002/03:N294 av *Lilian Virgin och Christer Engelhardt (s)*:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insatser för att utveckla Gotland.

2002/03:N302 av *Ingegerd Saarinen och Lotta N Hedström (mp)*:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera kommunerna att vara aktivare i arbetet kring tillväxtavtalens skrivningar.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera upprättandet av lokala börser eller riskkapitalbolag.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera upprättandet av kreditgarantiföreningar.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om starkare styrning av statliga verk och att tydligare direktiv skall krävas av statliga verk och bolag för att dessa inte skall överge mindre orter och glesbygd.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kreditgarantiföreningar.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lokala banker och börser.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vattenkraften.

2002/03:N304 av *Mikael Odenberg m.fl. (m)*:

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en god samhällsservice i alla delar av landet.

2002/03:N305 av *Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m)*:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av åtgärder för att främja fortsatt tillväxt i Stockholmsregionen.

2002/03:N307 av *Sven Gunnar Persson m.fl. (kd)*:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riskkapitalförsörjning för utveckling av landsbygdsföretag.

namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheter till lokal förvaltning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en vidareutveckling av Folkrorelserådets verksamhet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behov av en samordningsfunktion vid länsbygderåden.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om grundservicepaket och servicepunkter.

2002/03:N308 av Jörgen Johansson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lämpligheten av utlokalisering av ett statligt verk till Västmanlands län.

2002/03:N309 av Håkan Larsson och Sven Bergström (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utlokalisering av statlig verksamhet till mindre kommuner.

2002/03:N313 av Håkan Juholt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statens ansvar för glesbygdens dagligvarubutiker.

2002/03:N317 av Lars Wegendal (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de mindre tätorternas situation i dag.

2002/03:N318 av Margareta Sandgren (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om lokalisering av Fastighetsmäklarnämnden till Jönköping.

2002/03:N319 av Sonia Karlsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om översyn av glesbygdstödet.

2002/03:N320 av Lilian Virgin m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mindre butiker på landsbygden.

2002/03:N323 av Lena Ek och Roger Karlsson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att fylla regeln om ö-status i Amsterdamfördragets artikel 158 med nationellt innehåll.

2002/03:N324 av Birgitta Sellén och Lars Lindén (c, kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förändringar i den svenska regionalpolitiken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning om skapandet av ett privat partnerskap för regional utveckling.

2002/03:N325 av Håkan Larsson m.fl. (c, mp, fp, kd, v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta utreda förutsättningarna för återbäring från vattenkraften.

2002/03:N326 av Kurt Kvarnström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att reglerna om stöd till butiker i glesbygd ses över.

2002/03:N329 av Peter Pedersen (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att pröva och utvärdera motionens olika förslag i syfte att ge goda förutsättningar för medborgarna att kunna bo och arbeta i hela landet.

2002/03:N332 av Eva Flyborg och Yvonne Ångström (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nyetablering, utlokalisering eller avknoppning av statliga styrelser, myndigheter eller verk.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning om de samhälleliga konsekvenserna av koncentration av statliga verk och styrelser till Stockholmsområdet bör tillsättas.

2002/03:N336 av Berndt Sköldestig (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att satsa på utveckling av medelstora städer.

2002/03:N340 av Johan Linander och Lars-Ivar Ericson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om grundservice för regional balans i Skåne.

2002/03:N341 av Lena Ek m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lanthandeln som nav i regional utveckling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ersättning till lanthandlar för samordnad offentlig information.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stödformer till lanthandlar.

namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en särskild utredning för att samordna insatser för att uppfylla det regionalpolitiska målet om likvärdig service över hela landet med statliga bolags verksamhet och bevarandet av lanthandlar som nav i regional utveckling.

2002/03:N342 av Birgitta Sellén (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utlokalisering av statliga jobb till Västernorrlands län.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen inte har uppfyllt sitt löfte om utlokalisering av 300 statliga jobb till Sollefteå.

2002/03:N343 av Birgitta Sellén m.fl. (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att flytta ut statliga arbetstillfällen till Norrland.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att återlämna mer pengar till kommunerna.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka jämställdheten.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skapa bättre förutsättningar för att flytta till Norrland.

2002/03:N344 av Lennart Axelsson m.fl. (s):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om problemet med brist på lokalt riskkapital.

2002/03:N345 av Maud Olofsson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att formulera en särskild landsbygdsolitik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att formulera en särskild skärgårdspolitik.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stödja en utveckling av klusterbildningar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en statligt garanterad tillgång till grundservice.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utlokalisering av statliga myndigheter, bolag och verk.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda en modell för återföring av delar av resurserna som genereras av vattenkraften till regional och lokal nivå.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta regionala riskkapitalfonder med regionala styrelser för startandet av nya företag.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utvärdering och förändringar av regionalpolitiken utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

2002/03:N346 av Cristina Husmark Pehrsson och Margareta Pålsson (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att öka tillväxten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade insatser för att förstärka integrationen över Öresund, i första hand mellan Skåne och Själland.

2002/03:N347 av Sven Gunnar Persson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en storstadspolitik för Stockholm–Mälardalsregionen (Stockholm, Södermanland, Uppsala, Västmanland och Örebro) inom alla berörda politikområden.

2002/03:N353 av Kent Härstedt m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om integrationsarbetet i norra Öresund.

2002/03:N358 av Sven-Erik Österberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet och nödvändigheten av kraftfulla insatser för kommunikationer och annan regionalpolitik i Västmanland.

2002/03:N361 av Ann-Kristine Johansson och Kristina Zakrisson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att samla och bygga upp kunskap och att sprida erfarenheter om den lokala miljön.

2002/03:N362 av Per Erik Granström m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det kommunala skatteutjämningsystemet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad samverkan mellan statliga myndigheter, kommuner, organisationer och näringsliv.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fungerande och hållbara arbetsmarknadsregioner.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förutsättningar att rekrytera personal.

namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillgång på riskkapital.

2002/03:N363 av Kerstin Kristiansson Karlstedt och Hans Stenberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försvarsbeslutets konsekvenser för sysselsättningen i Sollefteå.

2002/03:N364 av Hans Stenberg och Kerstin Kristiansson Karlstedt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kollektivavtal vid företagsetableringar.

2002/03:N370 av Hans Stenberg och Agneta Lundberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av den statliga verksamheten.

2002/03:N372 av Rune Berglund m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om likvärdiga levnadsvillkor i hela landet.

2002/03:N373 av Gunnar Sandberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riskvilligt kapital.

2002/03:N376 av Margareta Andersson m.fl. (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stödja lanthandeln som en viktig del av servicen på landsbygden.

2002/03:N379 av Birgitta Ahlqvist och Lennart Klockare (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utlokalisering av statliga verk.

2002/03:N380 av Anders Sundström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utveckling av Tornedalen.

2002/03:N381 av Kristina Zakrisson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad samordning inom olika närliggande verksamhetsområden.

2002/03:N384 av Sven Bergström och Kenth Högström (c, s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fördelningen av statliga verk och myndigheter.

2002/03:N385 av Tommy Waidelich m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrade förutsättningar för tillväxt i Stockholmsregionen.

2002/03:N386 av Anders Ygeman och Maria Hassan (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att flytta statliga myndigheter till Stockholms förorter.

2002/03:N393 av Lars Lindén m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillväxtavtalen.

2002/03:N397 av Martin Andreasson m.fl. (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av en ny småföretagarpolitik för att skapa fler jobb i bl.a. servicesektorn i Stockholms län och inte minst i skärgården.

2002/03:N398 av Monica Green m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arbetet med tillväxtavtalen bör fortsätta och vidareutvecklas.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att fungerande service finns tillgänglig på landsbygd och i glesbygd.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att skapa arbetstillfällen för högskoleutbildade också på landsbygd och i glesbygd.

2002/03:N399 av Reynoldh Furustrand m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en regionförstoring till fem län (Stockholm, Södermanland, Uppsala, Västmanland och Örebro) inom alla berörda politikområden.